

***Οι επιδράσεις των πληροφοριακών συστημάτων στο
επάγγελμα της ελεγκτικής στην Ελλάδα.
«Οι πιθανές μελλοντικές αλλαγές του
χρηματοοικονομικού ελεγκτή».***

*(Information Technology effects in external and internal auditing in Greece. The
likely future changes of audit profession.)*

**Τελεχάς Γιώργος Α.Μ.04/05
Διπλωματική**

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στα Πληροφοριακά Συστήματα.
Εξάμηνο σπουδών: 'Δ
Email: mis054@uom.gr
Θεσσαλονίκη
Ιανουάριος 2007

Επιβλέπων Καθηγητής: Αναστάσιος Οικονομίδης

Εξεταστής Καθηγητής: Καραγιώργος Θεοφάνης

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	σελ. 3
Παρελθοντικές έρευνες όσον αφορά τις επιδράσεις των πληροφοριακών συστημάτων στην ελεγκτική.	σελ. 5
Η συνεχώς αναπτυσσόμενη διείσδυση των πληροφοριακών συστημάτων στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς ίσως αποτελέσει μια βασική αιτία αλλαγής των διαφορετικών εξειδικεύσεων των ελεγκτών.	σελ. 8
Πληροφοριακά εργαλεία και τεχνικές ελέγχου.	σελ. 13
Ελληνικό Ελεγκτικό πρότυπο 4401 (έλεγχος σε μηχανογραφημένα πληροφοριακά περιβάλλοντα).	σελ. 17
Παραδείγματα εξελίξεων των πληροφοριακών συστημάτων συναρτήσει της ελεγκτικής.	σελ. 23
Σχεδιασμός, μεθοδολογία και προσέγγιση της έρευνας όσον αφορά το έλληνα ελεγκτή και τη πληροφορική στην Ελλάδα	σελ. 25
Αποτελέσματα ακαδημαϊκής έρευνας	σελ. 29
Ανάλυση πρώτης ερώτησης	σελ. 30
Ανάλυση δεύτερης ερώτησης	σελ. 33
Ανάλυση τρίτης ερώτησης	σελ. 36
Ανάλυση τέταρτης ερώτησης	σελ. 41
Ανάλυση πέμπτης ερώτησης	σελ. 45
Ανάλυση έκτης ερώτησης	σελ. 48
Ανάλυση έβδομης ερώτησης	σελ. 53
Ανάλυση όγδοης ερώτησης	σελ. 56
Ανάλυση ένατης ερώτησης	σελ. 60
Ανάλυση δέκατης ερώτησης	σελ. 62
Ανάλυση ενδέκατης ερώτησης	σελ. 63
Επίλογος	σελ. 68
Ευχαριστίες	σελ. 70
Πηγές	σελ. 71

Εισαγωγή

Θα μπορούσαμε σε γενικές γραμμές να ορίσουμε την ελεγκτική ως την επιστήμη η οποία πιστοποιεί την εναρμόνιση των χρηματοοικονομικών - λογιστικών διαδικασιών και παραστάσεων με τις γενικές αποδεκτές αρχές και μεθόδους της λογιστικής κάθε χώρας. Ο ελεγκτής συνεπώς, είναι αυτός ο οποίος θα διαβεβαιώσει κάθε χρήστη των πληροφοριών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης για την ορθή λογιστικώς απεικόνιση της χρηματοοικονομικής της κατάστασης. Συν τοις άλλοις, οι ελεγκτές αναγνωρίζουν, προβλέπουν και διαχειρίζονται τις απειλές και τους κινδύνους που προκύπτουν κατά τη διάρκεια του λογιστικού ελέγχου, στηριζόμενοι στην επαγγελματική τους κρίση η οποία και υποστηρίζεται από τις γνώσεις τους, την εμπειρία τους και το μορφωτικό τους επίπεδο. Σήμερα, η ελεγκτική βρίσκεται κάτω από τη συνεχή επιρροή της ραγδαίας ανάπτυξης των πληροφοριακών συστημάτων, τα οποία και συνεχώς ενθαρρύνουν τον ανασχεδιασμό των παραδοσιακών επιχειρησιακών διαδικασιών σε ένα αποδοτικότερο σύστημα, όπου παρατηρείται αποτελεσματικότερη επικοινωνία τόσο μέσα στην επιχείρηση όσο και διαμέσου αυτής με το εξωτερικό της περιβάλλον. Αυτοί οι πρόοδοι, εντούτοις, απαιτούν από τις επιχειρήσεις ένα μοναδικά ευέλικτο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, έτοιμο να αντιμετωπίσει και να προλάβει κάθε εσωτερικό οικονομικό και επιχειρησιακό κίνδυνο.

Συνεπώς, η αδιαφορία κάθε εξωτερικού και εσωτερικού ελεγκτή προς την προηγμένη τεχνολογία αποτελεί απειλή όχι μόνο στην επαγγελματική του πορεία και εξέλιξη αλλά και στους χρήστες των πληροφοριών που δημοσιεύουν οι επιχειρήσεις έπειτα από τον έλεγχο των ελεγκτών.

Ενώ προσπαθούμε να κατανοήσουμε τη σημασία των πληροφοριακών συστημάτων σε όλα τα είδη των επιχειρήσεων και των οργανισμών, πιθανώς να αγνοούμε την επιρροή των πληροφοριακών συστημάτων στους επιχειρησιακούς κινδύνους και ελέγχους. Κάτι τέτοιο θα μας το πιστοποιούσε μια καλοσυστημένη SWOT ανάλυση, όπου κάλλιστα θα αναλύαμε λεπτομερώς όλες τις δυνάμεις, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές μιας επιχείρησης ή οργανισμού η οποία έχει εγκαταστήσει ή σχεδιάζει να εγκαταστήσει ένα πληροφοριακό σύστημα. Παραδείγματος χάριν, η δυνατότητα ηλεκτρονικής διαβίβασης εγγράφων όπως τιμολογίων σε πελάτες ή προμηθευτές μιας επιχείρησης θα αποτελούσε σημαντικό βήμα στην ολοκλήρωση της προσπάθειας της

για τη βελτίωση της επικοινωνιακής της αποδοτικότητας και των logistics. Εντούτοις, η πιθανή αποτυχία αυτών των ηλεκτρονικών συστημάτων επικοινωνιών θέτει ένα νέο κίνδυνο όπως επίσης επισημάνουν και οι Bagranoff Nancy, Bryant Stephanie and Hunton James το 2003 στη σχετική τους έρευνα.

Επιπλέον, όπως αναφέρεται στους «Στόχους ελέγχου των πληροφοριακών και λοιπών τεχνολογιών»(Control Objectives for Information and Related Technology, COBIT) η διακυβέρνηση των πληροφοριακών τεχνολογιών, η οποία αποτελεί μια σύγχρονη προσέγγιση της διοίκησης των πληροφοριακών συστημάτων, είναι μια διαδικασία διαχείρισης των πόρων μιας επιχείρησης η οποία χρησιμοποιεί την υποδομή της πληροφοριακής τεχνολογίας στη διεξαγωγή των εργασιών της θέτοντας τους στρατηγικούς της στόχους οι οποίοι και ευθυγραμμίζονται με τους γενικότερους επιχειρησιακούς της. Εδώ υπογραμμίζεται και κατανοείτε η σημασία των πληροφοριακών συστημάτων στις σύγχρονες επιχειρήσεις και οργανισμούς. Έτσι ακριβώς, όπως υποστηρίζει και ο Champlain Jack (2004) συναντώνται σύγχρονα ευέλικτα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα διαφοροποίησης των επιχειρησιακών στρατηγικών μιας επιχείρησης ή οργανισμού η οποία και επιθυμεί την επιβίωση και επιτυχία της.

Δεν πρέπει να αγνοήσουμε όμως ότι η χρήση των πληροφορικών συστημάτων εκτός του ότι μπορεί να περιορίσει ή και να εξαλείψει επιχειρησιακούς κινδύνους οι οποίοι και οφείλονται στην ανθρώπινη απροσεξία και λάθη μπορεί επίσης κι να τους αυξήσει. Δεδομένου ότι επιδιώκουμε να αναλύσουμε της επιδράσεις των πληροφοριακών συστημάτων στην ελεγκτική απαιτητό θεωρείτε να αναλυθεί η σχέση μεταξύ των χρηματοοικονομικών ελεγκτών και των ελεγκτών των πληροφοριακών συστημάτων, προκειμένου να αποδείξουμε την γενικότερη άποψη που επικρατεί ότι χρειάζεται να «συγχωνευτούν» αυτές οι ξέχωρες εξειδικεύσεις των ελεγκτών και να επικρατήσει η περεταίρω εξειδίκευση των χρηματοοικονομικών ελεγκτών στα πληροφοριακά συστήματα.

Όπως επίσης αναφέρεται στους «Στόχους ελέγχου των πληροφοριακών και λοιπών τεχνολογιών»(Control Objectives for Information and Related Technology, COBIT) υπάρχει η ανάγκη για έρευνα, ανάπτυξη και δημοσιοποίηση διεθνώς αποδεκτών στόχων και προτύπων χρηματοοικονομικών ελέγχων επιχειρήσεων που υποστηρίζουν τη χρήση πληροφοριακών συστημάτων. Σύμφωνα με τον COBIT έχουμε την υποχρέωση όπως εξυπηρετούμε την οικονομική επιστήμη να διερευνήσουμε τον γενικότερο αντίκτυπο των πληροφοριακών συστημάτων στον έλληνα

χρηματοοικονομικό εσωτερικό και εξωτερικό ελεγκτή. Στο κείμενο όπου ακολουθεί παρακάτω τοποθετείτε η γνώση, η εκπαίδευση και η εμπειρία είκοσι ελλήνων ελεγκτών (δέκα εξωτερικών και δέκα εσωτερικών) οι οποίοι και διερωτήθηκαν στα πλαίσια μιας έρευνας συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκε. Προσωπικά ισχυριζόμαστε ότι σήμερα οι έλληνες ελεγκτές πρέπει να κατέχουν πιστοποιημένη γνώση όχι μόνο λογιστικής, χρηματοοικονομικών και ελεγκτικής αλλά και πληροφοριακών συστημάτων.

Για να οργανώσουμε περισσότερο την τοποθέτηση των σκέψεων μας είναι χρήσιμο αρχικά να διερευνήσουμε παλαιότερες εργασίες γύρω από το εξεταζόμενο θέμα. Αρκεί επίσης να σημειώσουμε ότι η όλη σχετική βιβλιογραφία και τα σχετικά άρθρα όπου καταφέραμε να συλλέξουμε αναφέρονται σχετικά με τα ελεγκτικά δρώμενα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Σίγουρα θα θεωρούνταν παράλογο να απαιτήσουμε ισάξια εξέλιξη και στην Ελλάδα αλλά είναι σημαντικό να παραλληλίσουμε αυτό το επάγγελμα του ελεγκτή στη πράξη έστω και αν έχουμε ως μέτρο σύγκρισης τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Προηγούμενες έρευνες όσον αφορά τις επιδράσεις των πληροφοριακών συστημάτων στην ελεγκτική.

Σήμερα, σημαντικό ενδιαφέρον κατέχει η σε πραγματικό χρόνο ελεγκτική διαβεβαίωση των χρηματοοικονομικών πληροφοριών όπου δημοσιεύουν στο ιντερνέτ διάφορες επιχειρήσεις. Αυτό διότι οι επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται και στο διαδίκτυο θέτουν ως υποχρέωση τους τη δημοσίευση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων, όπως είναι ο ισολογισμός τους, τα αποτελέσματα χρήσεως τους, οι προϋπολογισμοί και ίσως και κάποια ισοζύγια τους. Αυτό κυρίως γίνεται για ανταγωνιστικούς λόγους διαδικτυακής ενημέρωσης πελατών, επενδυτών ή οποιονδήποτε άλλων ενδιαφερόντων. Από αυτές τις καταστάσεις δέκτες πληροφοριών γίνεται το κοινό το οποίο για διάφορους λόγους όπως είναι επί παραδείγματος οι επενδυτικοί λόγοι επιδιώκει την ενημέρωση του για την εξέλιξη της χρηματοοικονομικής πορείας κάποιας επιχείρησης. Για αυτές τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις οι οποίες παρατίθενται σε μια ηλεκτρονική ιστοσελίδα τίθεται εύλογα το ερώτημα του κατά πόσο είναι ελεγμένες, κυρίως για επιχειρήσεις που υπόκεινται λόγο του τζίρου τους σε εξωτερικό έλεγχο και πιστοποίηση; Αυτό ακριβώς είναι το

σημείο όπου εξετάζεται στην εργασία των Chien - Chih, Yu Hung - Chao, Chou Chi – Chum (2000), οι οποίοι και συν τοις άλλοις, σημειώνουν ότι σε ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον ένα επιπλέον σημαντικό ζήτημα αποτελεί η ανάγκη σχεδιασμού νέων διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου για την έγκυρη και έγκαιρη προστασία της διαχείρισης ενός πληροφοριακού συστήματος. Εδώ ακριβώς είναι που πρέπει να σημειώσουμε όπως επισημαίνουν και οι ίδιοι ότι στο σύγχρονο επάγγελμα του ελεγκτή (κυρίως για τον εσωτερικό) πρέπει να παρέχεται πιστοποιημένη γνώση των νέων επιχειρησιακών αλλαγών που επιφέρει η πληροφοριακή τεχνολογία. Και δεν αναφερόμαστε στις αλλαγές που επέφερε στην παραγωγή αλλά στις αλλαγές που επέφερε στη διοίκηση, στο μάρκετινγκ, στη λογιστική και εν γένει στην ελεγκτική, διότι απλά παρατηρείτε ο επανασχεδιασμός των επιχειρησιακών διαδικασιών οι οποίοι και πρέπει να κατανοηθούν από τους ελεγκτές γιατί αυτοί καλούνται να ελέγξουν ένα επιχειρησιακό περιβάλλον, πράγμα το οποίο σημαίνει νέους τρόπους συναλλαγών και παρακολούθησης των.

Η σύγχρονη επιχείρηση αποτελεί ένα σύνολο δυναμικών τεχνολογιών οι οποίες εν γένει σημαίνουν εφαρμογές και επιχειρησιακές διαδικασίες οι οποίες συνδέουν τις επιχειρήσεις με τους πελάτες αυτών, τους προμηθευτές αυτών και την κοινωνία στην οποία δραστηριοποιούνται γενικότερα. Σε αυτήν την πολύ ενδιαφέρουσα εξέλιξη νέοι κίνδυνοι παρουσιάζονται όσον αφορά τα ακόλουθα θέματα: ηλεκτρονικό εμπόριο και πληροφοριακή τεχνολογία, ηλεκτρονικό εμπόριο και νομικές διατάξεις, πληροφοριακή υποδομή και αρχιτεκτονική των επιχειρήσεων και των πελατών, εφαρμογές πληροφοριακών συστημάτων και νέες επιχειρησιακές στρατηγικές και διαδικασίες εναρμονισμένες στα πληροφοριακά συστήματα (Ahmand A and Musa Abu, 2004). Σύμφωνα με το σύνδεσμο υποστήριξης θεμάτων ελεγκτικής πληροφοριακών συστημάτων (ISACA: Information Systems Audit and Control Association) ο εξωτερικός και ο εσωτερικός ελεγκτής κατά την εκτέλεση του λειτουργήματός του πρέπει όποτε του ζητηθεί (προσωπικά ή όχι) να είναι σε θέση να αξιολογήσει τους στόχους οποιασδήποτε επιχείρησης δραστηριοποιείτε είτε παράλληλα είτε αποκλειστικά στο ιντερνέτ καθώς επίσης και την επιχειρησιακή της στρατηγική σε συνδυασμό με οποιανδήποτε διοικητικά μοντέλα αυτή ακολουθεί. Αυτό γιατί ο ελεγκτής πρέπει να ξεκαθαρίσει κατά πόσο το ιντερνέτ αποτελεί ένα επιπρόσθετο κανάλι πωλήσεων στην προς εξέταση επιχείρηση γιατί απλά τα λογιστικά και ελεγκτικά ρίσκο διογκώνονται όταν εμπλέκεται και το ιντερνέτ σε μια επιχείρηση. Το ερώτημα είναι κατά πόσο οι ελεγκτές είναι σε θέση να αξιολογήσουν

τα προηγούμενα. Ευτυχώς όμως, στην Ελλάδα το επίπεδο της επιχειρησιακής διαδικτυακής εναρμόνισης είναι αρκετά χαμηλότερο από αυτό των Ηνωμένων Πολιτειών τις Αμερικής και της Ευρώπης για να απαιτούμε κάτι ανάλογο από τους έλληνες ελεγκτές. Για παράδειγμα συστήματα ERP και SCM χρησιμοποιούνται κατά πολύ λιγότερο στην Ελλάδα από ότι στο εξωτερικό (Γεώργιος Καραγιώργος, 2004).

Τέλος, απαιτείτε να αναφερθεί σε συνάρτηση και με τα προηγούμενα το γεγονός ότι στην ελεγκτική έχει διεισδύσει ο όρος της συνεχούς ελεγκτικής (Continuous Auditing). Βάση αυτού εισάγεται μια καινούργια μεθοδολογία η οποία και δίνει τη δυνατότητα στους ελεγκτές (εξωτερικούς και εσωτερικούς) να εξάγουν χρηματοοικονομικά συμπεράσματα σε πραγματικό χρόνο. Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ανανεώνουν συνεχώς, θα λέγαμε εβδομαδιαίως τις χρηματοοικονομικές τους πληροφορίες (ισολογισμός, κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσεως κλπ) και ίσως δραστηριοποιούνται κι στις ηλεκτρονικές συναλλαγές μέσω των λογισμικών και τις λογικής του συνεχούς ελέγχου υιοθετούν ένα νέο τρόπο ελέγχου των λογιστικών και ευρύτερα των οικονομικών τους γεγονότων. Ένα τρόπο όπου τους παρέχεται συνεχώς η δυνατότητα ελέγχου λογιστικών εγγραφών, εκκαθαρίσεων λογαριασμών, λογιστικών λαθών, διαχείρισης προβλέψεων και παγίων. Γενικότερα δηλαδή ένα νέο τρόπο ο οποίος πιο εύχρηστα και γρήγορα επιτρέπει σε συνεχή βάση τους ελεγκτές να ελέγχουν και να πιστοποιούν οποιαδήποτε χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης (ISACA, 2006).

Όπως αναφέρουν και οι Harkness Michael και Green Patrick το 2004 τη συγκεκριμένη μεθοδολογία της συνεχούς ελεγκτικής πρέπει όλοι οι ελεγκτές να την υιοθετήσουν ως ελεγκτικό πρότυπο, υπό προγραμματιστική τυποποίηση, για να ανταπεξέρχονται στις σύγχρονες πληροφοριακές απαιτήσεις των επιχειρήσεων και των τρίτων που ενδιαφέρονται για την πορεία αυτών. Ο έγκαιρος θα λέγαμε και σε πραγματικό χρόνο ποιοτικός έλεγχος αποτελεί το «πρέπει» και το κλειδί του ανταγωνισμού των σύγχρονων επιχειρήσεων για αυτό και οι ελεγκτές θα πρέπει να είναι σε θέση να υποστηρίζουν τη συνεχή επαλήθευση και τη ορθή παρουσίαση των χρηματοοικονομικών πληροφοριών οποιασδήποτε επιχείρησης ή οργανισμού (Hall Singleton, 2005).

Η συνεχώς αναπτυσσόμενη διείσδυση των πληροφοριακών συστημάτων στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς ίσως αποτελέσει μια βασική αιτία αλλαγής των διαφορετικών εξειδικεύσεων των ελεγκτών.

Αρχικά ίσως είναι χρήσιμο να ορίσουμε τον όρο της ελεγκτικής. Ελεγκτική κατά των Hall Singleton είναι μια συστηματική διαδικασία αντικειμενικής κριτικής και αξιολόγησης όσον αφορά οικονομικά γεγονότα μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού για την εξακρίβωση του βαθμού στον οποίο υπάρχει ανταπόκριση των οικονομικών γεγονότων και συναλλαγών στα κριτήρια επιτυχίας της επιχείρησης ή του οργανισμού σε συνάρτηση με τις λογιστικές και ελεγκτικές αρχές προς αποδοτικότερη ενημέρωση των αποδεκτών οποιασδήποτε χρηματοοικονομικής πληροφορίας. Το επάγγελμα της ελεγκτικής εμπεριέχει παρόλο την ύπαρξη κοινών βασικών διαδικασιών, στόχων και προτύπων τους εξής ξεχωριστούς τύπους ελέγχων:

Εσωτερικός Έλεγχος (Internal Audit)

Έλεγχος των Πληροφοριακών Συστημάτων (Information Technology Audit)

Έλεγχος της Απάτης (Fraud Audit)

Εξωτερικός/Χρηματοοικονομικός Έλεγχος (External/Financial Audit)

Εξωτερικός ενάντια στον Εσωτερικό Έλεγχο (External versus Internal Audit)

Ο ελεγκτής είναι ο επαγγελματίας ο οποίος θα εκτιμήσει και θα συλλέξει πληροφορίες για την διεξαγωγή χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε το ρόλο του ελεγκτή με εκείνο του δικαστή ο οποίος και διεξάγει τη κρίση του έπειτα από τη συλλογή και την εκτίμηση πληροφοριών. Κλειδί της επιτυχίας του ελεγκτή θα λέγαμε ότι αποτελεί η ανεξαρτησία (independence) βούλησης και δράσεως του. Κατά τη διαδικασία του ελέγχου του πρέπει να είναι ανεξάρτητος των πελατών του ούτως ώστε και να διαμορφώσει μια ανεξάρτητη και ελεύθερη κρίση.

Ο ελεγκτής και ειδικότερα ο χρηματοοικονομικός ελεγκτής είναι εκείνος ο οποίος και θα εξασφαλίσει τον παραλληλισμό των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με τις γενικά αποδεκτές αρχές της λογιστικής και ελεγκτικής. Επεξηγηματικά, ο ελεγκτής στο τέλος κάθε διαχειριστικής χρήσης καλείτε να ελέγξει εάν και σε πιο βαθμό κάθε

χρηματοοικονομική κατάσταση μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού όπως για παράδειγμα τα ισοζύγια της, τα ημερολόγια της, η κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσεων της, ο ισολογισμός της τηρούνται σύμφωνα με τους αποδεκτούς τρόπους λογιστικής κάθε κράτους στηριζόμενος στα ελεγκτικά πρότυπα ελέγχου του κράτους του.

Γενικά Αποδεκτά Πρότυπα Ελεγκτικής.		
Γενικά Πρότυπα	Πρότυπα Εργασίας Ελέγχου	Πρότυπα Αναφορών Ελέγχου
1. Έκαστος ελεγκτής πρέπει να έχει την επαρκή τεχνική κατάρτιση και ικανότητα.	1. Η ελεγκτική εργασία πρέπει εγγράφως να προγραμματιστεί πλήρως.	1. Έκαστος ελεγκτής πρέπει σε κάθε του έκθεση αναφοράς να δηλώνει εάν όλες οι χρηματοοικονομικές δηλώσεις ακολούθησαν τα Γενικά Αποδεκτά Πρότυπα Λογιστικής.
2. Έκαστος ελεγκτής πρέπει να έχει την ανεξαρτησία της διανοητικής του τοποθέτησης.	2. Έκαστος ελεγκτής πρέπει ικανοποιητικά να κατανοεί τη δομή του εσωτερικού ελέγχου.	2. Έκαστη έκθεση αναφοράς πρέπει να προσδιορίζει λεπτομερώς κάθε περίπτωση στην οποία δεν εφαρμόζονται οι Γενικά Αποδεκτές Αρχές της Λογιστικής.
3. Έκαστος ελεγκτής πρέπει να επιδείξει την	3. Έκαστος ελεγκτής πρέπει σε κάθε έλεγχο να	3. Έκαστη έκθεση αναφοράς πρέπει να

οφειλόμενη επαγγελματική προσοχή στην απόδοση του χρηματοοικονομικού, λογιστικού ελέγχου και στη προετοιμασία των εκθέσεων αναφοράς.	αναζητά κάθε πλήρως επαρκή αποδεικτικό στοιχείο.	προσδιορίζει οποιανδήποτε στοιχεία δεν περιέχουν πληροφοριακές κοινοποιήσεις.
		4. Έκαστη έκθεση αναφοράς πρέπει να περιέχει τη συνολική άποψη του ελεγκτή για την επικείμενη χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης ή τους οργανισμού.

Πίνακας 1.

Πηγή Hall Singleton, 2005.

Σίγουρα στενός συνεργάτης ενός εξωτερικού ελεγκτή θα λέγαμε ότι αποτελεί ο εσωτερικός και μόνιμος ελεγκτής μιας επιχείρησης η οποία και έχει τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Αν κάτι τέτοιο δεν ισχύει τότε τη θέση του εσωτερικού ελεγκτή στη φάση της συνεργασίας με τον εξωτερικό έλεγχο παίρνει ο προϊστάμενος λογιστηρίου ή ο οικονομικός διευθυντής. Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι αυτός ο οποίος και θα οργανώσει ένα αξιόπιστο σύστημα εσωτερικού ελέγχου σε μια επιχείρηση ή σε ένα οργανισμό, του οποίου και ο βαθμός αξιοπιστίας και λειτουργικότητας θα επηρεάσει την αποτελεσματική επαλήθευση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών οι οποίες και απεικονίζονται σε λογιστικούς λογαριασμούς και καταστάσεις. Αυτά ακριβώς είναι που θα λέγαμε ότι καλείτε να ελέγξει ο εξωτερικός ελεγκτής ο οποίος και θα συνεργαστεί άμεσα με τον εσωτερικό. . Παρακάτω παρατίθεται ο πίνακας με

τα δέκα γενικά αποδεκτά πρότυπα της ελεγκτικής διαδικασίας όπως αυτά έχουν τεθεί από το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Καταρτισμένων Λογιστών.

Δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί έχουν αυξήσει την υποστήριξη των πληροφοριακών συστημάτων στην επιχειρησιακή οργανωσιακή υποδομή όλων των τμημάτων τους και ειδικότερα των χρηματοοικονομικών, όπου η τεχνολογία αποτελεί το δεξί χέρι παρακολούθησης και καταγραφής των χρηματοοικονομικών συναλλαγών για την υποβολή εκθέσεων προς λήψη αποφάσεων, θα αποτελούσε τροχοπέδη για τους ελεγκτές να αγνοήσουν τη γνώση και τις επιδράσεις των πληροφοριακών συστημάτων. Τα σύγχρονα περιβάλλοντα πληροφοριακής τεχνολογίας αποδεικνύουν το γεγονός ότι το επάγγελμα του ελεγκτή χρίζει της ανάγκης των πληροφοριακών συστημάτων διότι για παράδειγμα διαμέσου αυτών ο εξωτερικός ελεγκτής θα βρεθεί στην ευχάριστη θέση για τη διεξαγωγή του ελέγχου του να μειώσει το προς εξέταση πεδίο και αποτελεσματικότερα να επιδιώξει το στόχο του. Αυτό ταυτόχρονα αποδεικνύει το γεγονός ότι σε συνεχή βάση πρέπει να υπάρχει συνεργασία μεταξύ του χρηματοοικονομικού ελεγκτή και του ελεγκτή των πληροφοριακών συστημάτων όπου ο μεν δεύτερος είναι εκείνος ο οποίος και θα διασφαλίσει ότι η οποιαδήποτε πληροφοριακή υποδομή δεν χαρακτηρίζεται από κάποια απώλεια χρηματοοικονομικών πληροφοριών και ότι όλες αυτές οι πληροφορίες καταχωρούνται, αποθηκεύονται και είναι προς διάθεση του χρηματοοικονομικού ελεγκτή οποτεδήποτε και αυτός το ζητήσει. Επί παραδείγματος χάρη ο χρηματοοικονομικός ελεγκτής δύναται να απαιτήσει από τον ελεγκτή των πληροφοριακών συστημάτων να εναρμονίσει την πληροφοριακή του χρηματοοικονομική υποδομή με τη χρήση αποτελεσματικών εργαλείων ελέγχου (Computer Assisted Audit Tools). Κάτι τέτοιο συνεπώς, το οποίο και αποτελεί απαίτηση των σύγχρονων επιχειρησιακών περιβαλλόντων, άμεσα υποδουλώνει ότι τόσο ο χρηματοοικονομικός ελεγκτής όσο και ο ελεγκτής των πληροφοριακών συστημάτων πρέπει να κατέχουν παράλληλα γνώσεις πληροφορικής και ελεγκτικής σε πάρα πολύ καλό επίπεδο. Το πάρα πολύ καλό επίπεδο ερμηνεύεται ότι από τη μεν ελεγκτική απαιτούνται άριστες γνώσεις λογιστικής, ελεγκτικής και νομικής και από τη μεν πληροφορική απαιτούνται ακόμα και γνώσεις προγραμματισμού.

Προς επιπλέον απόδειξη των όσων έχουν λεχθεί, το Ινστιτούτο Καταρτισμένων Δημόσιων Λογιστών των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (American Institute of Certified Accountants) επισημάνει την ανάγκη του παραλληλισμού του ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων με τον χρηματοοικονομικό έλεγχο από τον εξωτερικό

χρηματοοικονομικό ελεγκτή (Statement of Auditing Standard N.94). Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στην επίδραση της πληροφοριακής τεχνολογίας στα συμπεράσματα και στη κρίση του χρηματοοικονομικού ελεγκτή, διότι η πληροφοριακή υποδομή του εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού καθοδηγεί την καταγραφή και απεικόνιση οποιασδήποτε αναγκαίας για τον εξωτερικό ελεγκτή χρηματοοικονομικής πληροφορίας. Συνεπώς, ο εξωτερικός χρηματοοικονομικός ελεγκτής πρέπει πρότερα της ελεγκτικής τους διαδικασίας να έχει κατανοήσει την πληροφοριακή υποδομή έκαστης επιχείρησης υποκείμενης στον εξωτερικό-χρηματοοικονομικό έλεγχο.

Επιπλέον, τα ελεγκτικά πρότυπα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής απαιτούν από τους χρηματοοικονομικούς ελεγκτές όχι μόνο την κατανόηση του τρόπου καταγραφής και απεικόνισης των χρηματοοικονομικών πληροφοριών σε ένα πληροφοριακό σύστημα αλλά και την αναγνώριση, την επισήμανση και την καταγραφή εκ των προτέρων ενδεχομένων ρίσκων, κινδύνων και ωφελειών των πληροφοριακών συστημάτων σε συνάρτηση με τον εσωτερικό έλεγχο. Αυτό διότι σε μια επιχείρηση ή σε έναν οργανισμό μπορεί τα πληροφοριακά συστήματα να κυριαρχούν σε τέτοιο βαθμό ούτως ώστε οποιαδήποτε σημαντική ελεγκτική πληροφορία να εξαρτάται και να διέπεται από την άριστη κατανόηση του συνδυασμού των πληροφοριακών τεχνολογιών της επιχείρησης ή του οργανισμού.

Στο Αμερικάνικο Ελεγκτικό Πρότυπο (SAS No 94) σημειώνεται επιπλέον ότι οποιοσδήποτε εξωτερικός – χρηματοοικονομικός ελεγκτής πρέπει να είναι σε θέση να κατανοεί τις ελεγκτικές διαδικασίες όπου ακολουθούν οι ελεγκτές των πληροφοριακών συστημάτων κατά τη φάση των ελέγχων τους διότι έτσι και μόνο έτσι θα μπορέσουν οι χρηματοοικονομικοί ελεγκτές να κατανοήσουν την πραγματική επίδραση των πληροφοριακών συστημάτων στον χρηματοοικονομικό έλεγχο. Αυτό και μόνο αυτό απαιτεί από τους χρηματοοικονομικούς ελεγκτές της Αμερικής να προσκομίσουν γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων σε τέτοιο βαθμό ώστε να κατανοήσουν τον έλεγχο που ασκούν οι ελεγκτές των πληροφοριακών συστημάτων.

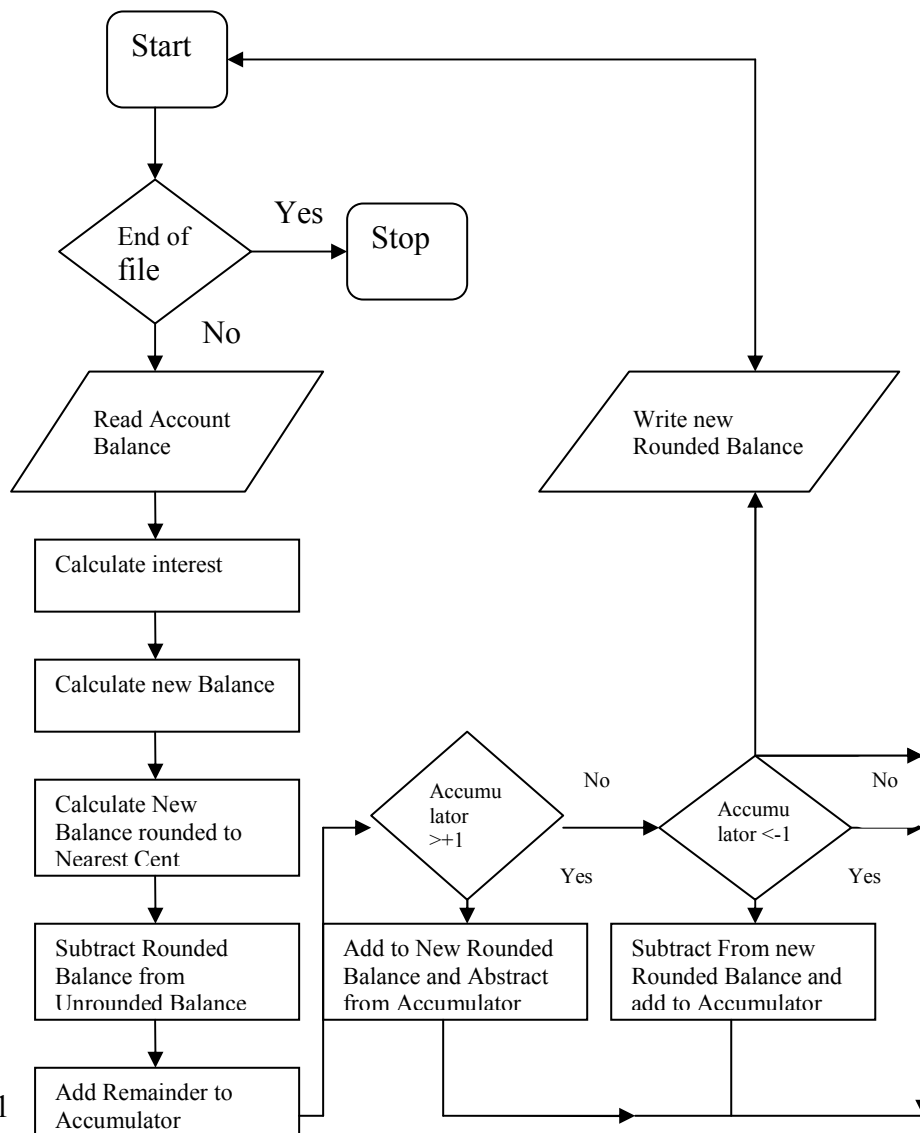
Και σίγουρα εφόσον τον κατανοούν μπορούν και να τον διεξάγουν

Έτσι, οι χρηματοοικονομικοί ελεγκτές υποχρεούνται να αποκτήσουν δεξιότητες πληροφοριακών συστημάτων όχι μόνο για τα όσα έχουν προαναφερθεί αλλά και για να είναι σε θέση και να κατανοούν και να χρησιμοποιούν πληροφοριακά εργαλεία και τεχνικές ελέγχου (Computer Aided Audit Tools and Techniques, CAATs).

Πληροφοριακά εργαλεία και τεχνικές ελέγχου (Computer Aided Audit Tools and Techniques, CAATs)

Όπως ανέφερε και ο Applegate το 2003 η ελεγκτική είναι μια κυκλική διαδικασία η οποία χρησιμοποιεί ιστορικές και τρέχουσες πληροφορίες για την αξιολόγηση του κινδύνου, την ανάλυση της εσωτερικής δομής ελέγχου μιας επιχείρησης ή οργανισμού και την ενσωμάτωση των κινδύνων και της δομής του εσωτερικού ελέγχου στις χρηματοοικονομικές - λογιστικές διαδικασίες για την αξιολόγηση της εφαρμογής των γενικά αποδεκτών αρχών της λογιστικής. Όλα αυτά μπορούν όπως είδαμε να προτυποποιηθούν και εν συνεχεία να ενσωματωθούν σε **Πληροφοριακά εργαλεία και τεχνικές ελέγχου** γενικής εφαρμογής από όλους τους ελεγκτές.

Πηγή: Hall Singleton, 2005

Διάγραμμα 1

Το προηγούμενο διάγραμμα απεικονίζει τη λογική του χειρισμού ενός προβλήματος στρωγγυλοποίησης. Η εν λόγω τεχνική χρησιμοποιεί έναν συσσωρευτή για την παρακολούθηση των διαφορών στρωγγυλοποίησης μεταξύ των υπολογισθέντων και των αναφερόμενων λογαριασμών, μια τεχνική λογιστικού ελέγχου. Απλή μεν αλλά αρκετά σημαντική για ποικίλους λόγους. Η αποτυχία στρωγγυλοποίησης μπορεί να οδηγήσει σε μια δυσαναλογία ανάμεσα στα υπόλοιπα των ειδικών λογαριασμών σε σύγκριση με τα υπόλοιπα του γενικότερου λογαριασμού τους. Όπως αναφέρουν και οι Ahmand A and Musa Abu το 2004 οι μη εξελιγμένοι τρόποι λογιστικής στρωγγυλοποίησης τη σημερινή εποχή σημαίνουν και μια ευκαιρία για απάτη.

Ακολούθως αναφέρουμε μερικές από τις πιο γνωστές και παραδοσιακές τεχνικές και μεθόδους ελεγκτικής οι οποίες και καλούνται να υιοθετήσουν τις εξελίξεις της πληροφορικής:

- Οι μέθοδοι και οι τεχνικές του ελέγχου των εγγραφών πηγής
- Οι μέθοδοι και οι τεχνικές ελέγχου της κωδικοποίησης των χρηματοοικονομικών και λογιστικών στοιχείων
- Οι μέθοδοι και οι τεχνικές διαφορών των επισημάνσεων
- Οι μέθοδοι και οι τεχνικές ελέγχου ομαδοποίηση των χρηματοοικονομικών και λογιστικών στοιχείων
- Οι μέθοδοι και οι τεχνικές ελέγχου των επικυρώσεων
- Οι μέθοδοι και οι τεχνικές διόρθωσης λαθών εισαγωγής
- Οι μέθοδοι και οι τεχνικές ελέγχου και παρακολούθησης εισόδου δεδομένων
- Οι μέθοδοι και οι τεχνικές ελέγχου και παρακολούθησης εξόδου δεδομένων

Πηγή: (Gallegos, Senft, Manson and Gonzales, 2004)

Κάθε τύπος ελεγκτή και εν συνεχεία σε κάθε τύπο ελέγχου πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα πληροφοριακά εργαλεία και οι τεχνικές ελέγχου για να υπάρξει αξιόλογα μεγαλύτερη απόδοση και αποτελεσματικότητα. Επιπροσθέτως, ο Braun P. και ο Davis H. το 2003 στην έρευνα τους ανέφεραν ότι στο παρελθόν οι ελεγκτές είχαν την ευχέρεια να επιλέξουν μεταξύ δύο ειδών ελέγχων: στους ελέγχους «γύρω

από τον υπολογιστή» και στους ελέγχους «μέσω του υπολογιστή». Η μη ηλεκτρονική καταχώρηση χρηματοοικονομικών πληροφοριών όλο και περισσότερο περιορίζεται όπου και σύντομα θα επέλθει η εξαφάνιση καθώς όλο και περισσότερες επιχειρήσεις αποτελεσματικά χρησιμοποιούν τη νέα, παγκόσμια αγορά όπου έχουν να προτείνουν τα ηλεκτρονικά κανάλια (electronic channel) του ιντερνέτ. Αυτά θα λέγαμε ότι εν γένει τμηματοποιούν την εν λόγω αγορά σε πωλήσεις μεταξύ: τον καταναλωτών και των επιχειρήσεων (λιανεμπόριο), των επιχειρήσεων μεταξύ τους (χονδρεμπόριο) και των επιχειρήσεων με το κράτος. Το μοναδικό μονοπάτι για να καταφέρουν οι ελεγκτές να παρακολουθήσουν και στην ουσία να ελέγξουν αυτές τις αγορές αποτελούν τα νέα εργαλεία και οι μέθοδοι ελέγχου βασισμένα στα πληροφοριακά συστήματα.

Κατανοούμε λοιπόν ότι στη σημερινή εποχή δεν κάνουμε μόνο λόγο για τη διείσδυση της πληροφοριακής υποδομής στις επιχειρήσεις αλλά και για τη διείσδυση της πληροφοριακής τεχνολογίας στις οικονομικές συναλλαγές τις οποίες και καλούνται να ελέγξουν και εν γένει να οργανώσουν οι ελεγκτές. Συνεπώς, όπως και προαναφέρθηκε οι σημερινοί ελεγκτές οφείλουν να υιοθετήσουν τα νέα πληροφοριακά εργαλεία ελεγκτικής και τις νέες μεθόδους ελεγκτικής συναλλαγών βασιζόμενες σε πληροφορική τεχνολογία. Όσον αφορά τα πληροφοριακά εργαλεία ελεγκτικής, τη πρώτη κατηγορία, εκεί συναντάμε:

- Λογισμικά προγραμματισμού και καταγραφής του διαχειριστικού λογιστικού ελέγχου με τη χρήση λογιστικών φύλλων, βάσεων δεδομένων και λογισμικά διαχείρισης και παρακολούθησης λογιστικών, διοικητικών και διοικητικών προγραμμάτων (συστήματα υποστήριξης αποφάσεων).
- Λογισμικά τεκμηρίωσης και παρουσίασης αναφορών ελέγχου με τη βοήθεια διαγραμμάτων ροής και γραφικών αναπαραστάσεων.
- Λογισμικά επικοινωνίας και μεταφοράς δεδομένων με οποιονδήποτε κεντρικό υπολογιστή οποιανδήποτε επιχείρησης και οργανισμού.
- Λογισμικά διαχείρισης και εν γένει εξεύρεσης συναλλακτικών πληροφοριών με τη βοήθεια του ιντερνέτ.
- Λογισμικά διαχείρισης βάσεων δεδομένων και ενδοδικτύων.

(Gallegos, Senft, Manson and Gonzales, 2005)

Η δεύτερη κατηγορία, αυτή των μεθόδων ελέγχου πληροφοριακών συναλλαγών περιλαμβάνει τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται σε καταστάσεις στις οποίες οι ελεγκτές καλούνται να συντάξουν τεστ δοκιμών, αξιολόγησης, ελέγχου πληροφοριακών συστημάτων και δειγματοληψίες ελέγχου επαλήθευσης των πληροφοριών που παρέχουν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Για την ακεραιότητα του ελέγχου έκαστης εφαρμογής και μεθόδου οι ελεγκτές έχουν στη διάθεση τους αρκετά ευέλικτα προγράμματα όπου αναλύουν τη λογική των υπολογισμών, τις εφαρμογές των βάσεων δεδομένων, τα διαγράμματα ροής των πληροφοριακών συστημάτων. Μερικά διεθνώς γνωστά εργαλεία λογιστικού ελέγχου είναι :

- Axent
- A.C.P. with Auditing Command Language
- WizWhy
- G.A.S. Recovery Pack
- S.A.M (Structured Auditing Manipulation)

(Champlain, 2004)

Όλα αυτά τα ελεγκτικά λογισμικά προγραμματίζονται βάση των ακόλουθων ελεγκτικών μεθόδων:

- Ελέγχου της αυθεντικότητας των χρηστών
- Ελέγχου της ακρίβειας των καταχωρήσεων
- Ελέγχου της πληρότητας των καταχωρήσεων
- Ελέγχου του πλεονασμού των καταχωρήσεων
- Ελέγχου της πρόσβασης
- Επιβεβαίωσης των διαδρομών ελέγχου
- Ελέγχου στρογγυλοποίησης των λαθών

(Champlain, 2004)

Εφόσον ο ελεγκτής διαθέτει τις γνώσεις και την ικανότητα σχεδιασμού, εφαρμογής και ανάπτυξης προγραμμάτων προς υποστήριξη των ελεγκτικών του εργασιών έχει στη διάθεση του ποικιλία γλωσσών προγραμματισμού τέταρτης γενεάς, ικανών να

ανταποκριθούν στις απαιτήσεις ενός ελεγκτικού προγράμματος. Μερικές εξ αυτών είναι:

- SQL , PERL, SAP
- XBRL, QMF, ACL
- SAS, C++, DMS

(Champlain, 2004)

Επομένως, τα πληροφοριακά εργαλεία οι μέθοδοι ελεγκτικής (CAATs) μπορούν να χαρακτηριστούν ως τα εργαλεία και οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται προς εξέταση της εσωτερικής λογικής των προγραμμάτων χρηματοοικονομικής και λογιστικής (Braun and Harold, 2003). Δεδομένου ότι έχουν εξεταστεί ικανοποιητικά και στο βαθμό που μας ενδιαφέρουν τα πληροφοριακά εργαλεία και οι μέθοδοι ελεγκτικής είναι απαιτητό να αναφέρουμε οποιαδήποτε προτυποποίηση των πληροφοριακών εργαλείων και μεθόδων στην Ελλάδα.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ 4401

ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΕ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ

Παρακάτω παρατίθεται το πρότυπο ακριβώς όπως δίδεται στο Φ.Ε.Κ όπου και αναφέρονται οι υποχρεώσεις των ελεγκτών όταν επρόκειτο να ελέγξουν επιχειρήσεις και οργανισμούς οι οποίες υποστηρίζουν μηχανοργάνωση:

- Ο ελεγκτής οφείλει να εκτιμήσει πώς το μηχανογραφικό περιβάλλον του ελεγχόμενου οργανισμού επηρεάζει τον έλεγχο.
- Ο ελεγκτής πρέπει να έχει επαρκή γνώση του μηχανογραφικού συστήματος, ώστε να σχεδιάσει, να κατευθύνει, να εποπτεύσει και να επισκοπήσει τη διεκπεραιωθείσα εργασία.
- Ο ελεγκτής οφείλει να εξετάσει το ενδεχόμενο να απαιτούνται εξειδικευμένες μηχανογραφικές γνώσεις για την καλή εκτέλεση του ελέγχου. Αν σχεδιάζεται η χρησιμοποίηση ειδικού, ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει επαρκή, κατάλληλη ελεγκτική μαρτυρία ότι το επιτελεσθέν από τον ειδικό έργο έγινε σύμφωνα με το ΕΕΠ 6620 «Χρησιμοποίηση της Εργασίας Πραγματογνώμονα».

- Σύμφωνα με το ΕΕΠ 4400 «Αξιολόγηση των Κινδύνων και Δικλείδες Ασφαλείας», ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει επαρκή γνώση του λογιστικού συστήματος και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, για σκοπούς σχεδιασμού του ελέγχου και της ανάπτυξης μιας αποτελεσματικής προσέγγισης στον έλεγχο.
- Κατά το σχεδιασμό των τμημάτων του ελέγχου, που ενδέχεται να επηρεάζονται από το μηχανογραφικό περιβάλλον του ελεγχόμενου οργανισμού, ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει επαρκή κατανόηση της σημασίας και της περιπλοκότητας των μηχανογραφημένων εφαρμογών και της διαθεσιμότητας στοιχείων, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τους σκοπούς του ελέγχου.
- Όταν τα μηχανογραφημένα συστήματα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει επαρκή κατανόηση του μηχανογραφικού περιβάλλοντος και να εκτιμά την επίδραση που έχει το μηχανογραφικό περιβάλλον στην αξιολόγηση του εγγενούς κινδύνου και του κινδύνου δυσλειτουργίας των δικλείδων ασφαλείας, σε σχέση με τις διατυπωμένες στις οικονομικές καταστάσεις ουσιαστικές θέσεις της διοίκησης.
- Σύμφωνα με το ΕΕΠ 4400 «Αξιολόγηση των Κινδύνων και Δικλείδες Ασφαλείας», ο ελεγκτής οφείλει να αξιολογήσει τον εγγενή κίνδυνο και τον ελεγκτικό κίνδυνο, σε σχέση με τις διατυπωμένες στις οικονομικές καταστάσεις ουσιώδεις θέσεις της διοίκησης. Συνεπώς, ο ελεγκτής οφείλει να συνεκτιμήσει το μηχανογραφικό περιβάλλον, κατά το σχεδιασμό των ελεγκτικών διαδικασιών, ούτως ώστε να μειώσει τον ελεγκτικό κίνδυνο σε αποδεκτά χαμηλό επίπεδο.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ 6620

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΜΟΝΑ

Παρακάτω παρατίθεται το ελεγκτικό πρότυπο 6620, το οποίο έπεται ως παραπομπή στο ελεγκτικό πρότυπο 4401 όσον αφορά των έλεγχο μηχανογραφημένων πληροφοριακών περιβαλλόντων όπου απαιτείτε η συνοδεία πραγματογνώμονα στο χρηματοοικονομικό έλεγχο.

- Κατά τη χρησιμοποίηση της εργασίας πραγματογνώμονα, ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει επαρκή και κατάλληλη ελεγκτική μαρτυρία ότι η εργασία αυτή είναι επαρκής για τους σκοπούς του ελέγχου.
- Όταν σχεδιάζεται η χρησιμοποίηση της εργασίας πραγματογνώμονα, ο ελεγκτής οφείλει να αξιολογεί την επαγγελματική πληρότητα του πραγματογνώμονα.
- Ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει επαρκή και κατάλληλη ελεγκτική μαρτυρία ότι το εύρος της εργασίας του πραγματογνώμονα είναι επαρκές για τους σκοπούς του ελέγχου.
- Ο ελεγκτής οφείλει να αξιολογεί την καταλληλότητα της εργασίας του πραγματογνώμονα ως ελεγκτικής μαρτυρίας, στα πλαίσια της αξιολόγησης της διατυπωμένης στις οικονομικές καταστάσεις θέσεως της διοίκησης. Αν τα αποτελέσματα της εργασίας του πραγματογνώμονα δεν παρέχουν επαρκή, κατάλληλη ελεγκτική μαρτυρία ή αν τα αποτελέσματα αυτά δεν συνάδουν με άλλα στοιχεία που προέκυψαν κατά τη διάρκεια του ελέγχου, ο ελεγκτής οφείλει να επιλύσει το πρόβλημα.
- Στις περιπτώσεις όπου εκδίδεται έκθεση ελέγχου χωρίς διαφοροποιήσεις, ο ελεγκτής δεν πρέπει να μνημονεύει στο πιστοποιητικό ελέγχου την εργασία και τα πορίσματα του πραγματογνώμονα.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ 4400

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΛΕΙΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Παρακάτω παρατίθεται το ελεγκτικό πρότυπο 4400, το οποίο έπεται ως παραπομπή στο ελεγκτικό πρότυπο 4401 όσον αφορά την αξιολόγηση κινδύνων και δικλειδων ασφαλείας σε μηχανογραφημένα περιβάλλοντα:

- Ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει κατανόηση του λογιστικού συστήματος και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που να είναι επαρκής ώστε να του επιτρέψει να σχεδιάσει και να αναπτύξει μια αποτελεσματική προσέγγιση στον έλεγχο.
- Ο ελεγκτής οφείλει να ασκήσει την επαγγελματική του κρίση για να αξιολογήσει τον ελεγκτικών κίνδυνο και για να σχεδιάσει ελεγκτικές

διαδικασίες τέτοιες που να εξασφαλίζουν την μείωση του κινδύνου σε ένα αποδεκτά χαμηλό επίπεδο.

- Κατά την ανάπτυξη του γενικού σχεδίου του ελέγχου, ο ελεγκτής οφείλει να αξιολογήσει τον εγγενή κίνδυνο, στο επίπεδο των οικονομικών καταστάσεων.
- Κατά την ανάπτυξη του προγράμματος ελέγχου, ο ελεγκτής πρέπει να διασυνδέει και να συσχετίζει τον εκτιμηθέντα κίνδυνο με τα σημαντικά υπόλοιπα και τις συναλλαγές που απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις ή να υποθέσει ότι ο εγγενής κίνδυνος είναι ο μέγιστος δυνατός.
- Ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίσει κατανόηση του λογιστικού συστήματος σε βαθμό επαρκή που να του επιτρέπει να προσδιορίσει και να κατανοήσει:
 - α) τις κύριες κατηγορίες (βασικές ομάδες) των συναλλαγών του ελεγχόμενου οργανισμού,
 - β) την αφετηρία των συναλλαγών αυτών και του τρόπου με τον οποίο εξουσιοδοτούνται,
 - γ) τα σημαντικά λογιστικά στοιχεία και παραστατικά του ελεγχόμενου οργανισμού από τα οποία αντλούνται και στα οποία στηρίζονται οι οικονομικές καταστάσεις
 - δ) τη διαδικασία λογιστικοποίησης και απεικόνισης των συναλλαγών, από την αφετηρία τους μέχρι την απεικόνιση τους στις οικονομικές καταστάσεις.
- Ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει επαρκή κατανόηση της γενικότερης νοοτροπίας και του κλίματος μέσα στο οποίο λειτουργεί ο ελεγχόμενος οργανισμός, σε βαθμό που να επιτρέπει την αξιολόγηση των παραμέτρων αυτών, της εγρήγορσης των διοικούντων, της σημαντικότητας που αποδίδεται στην διασφάλιση της καλής λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και της ταχύτητας ανταπόκρισης, στις περιπτώσεις εκείνες που καθίσταται αναγκαίο να υπάρξουν διορθωτικές παρεμβάσεις.
- Ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει κατανόηση των δικλίδων ασφαλείας του συστήματος, που να είναι επαρκής ώστε να επιτρέπει την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού σχεδίου ελέγχου.
- Μετά την εξασφάλιση μιας επαρκούς κατανόησης του λογιστικού συστήματος και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ο ελεγκτής οφείλει να προχωρήσει σε μια προκαταρκτική εκτίμηση του κινδύνου δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας, για κάθε κύρια κατηγορία υπολοίπων ή συναλλαγών.

Η προκαταρκτική αυτή αξιολόγηση των κινδύνων δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας πρέπει να χαρακτηρίζει τον κίνδυνο ως υψηλό, εκτός εάν:

α) ο ελεγκτής έχει εντοπίσει δικλείδες ασφαλείας, που έχουν καλές προοπτικές να αποτρέψουν ή να αποκαλύψουν ή να διορθώσουν ένα ουσιώδες λάθος και

β) ο ελεγκτής σχεδιάζει να υποβάλει τις δικλείδες αυτές σε δοκιμασία, ώστε να επιβεβαιωθεί η επάρκειά τους.

- Ο ελεγκτής οφείλει να τεκμηριώνει στα φύλλα εργασίας:
 - α)** την εξασφαλισθείσα κατανόηση του λογιστικού συστήματος και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και
 - β)** την αξιολόγηση του κινδύνου δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας του συστήματος.
- Ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει, με τη δοκιμασία των δικλίδων ασφαλείας, ελεγκτική μαρτυρία, που να στηρίζει την αξιολόγηση του κινδύνου ως μη υψηλού. Όσο χαμηλότερος αξιολογείται ο κίνδυνος, τόσο περισσότερη στήριξη απαιτεί το συμπέρασμα ότι το λογιστικό σύστημα και το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι κατάλληλα σχεδιασμένα και λειτουργούν κατά τρόπο αποτελεσματικό.
- Βασισμένος στα αποτελέσματα της δοκιμασίας των δικλίδων ασφαλείας, ο ελεγκτής οφείλει να εκτιμήσει την επάρκεια του σχεδιασμού των δικλίδων και κατά ποσόν οι δικλείδες λειτουργούν στην πράξη όπως είχε διαφανεί στο στάδιο της προκαταρκτικής αξιολόγησης.
- Πριν βασισθεί σε ελεγκτικές διαδικασίες, που εφαρμόστηκαν σε προγενέστερους ελέγχους, ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίσει ελεγκτική μαρτυρία που να στηρίζει την ενέργεια αυτή.
- Ο ελεγκτής οφείλει να εξετάσει αν οι δικλείδες ασφαλείας ήταν σε λειτουργία καθ' όλη την υπό έλεγχο περίοδο.
- Πριν από την ολοκλήρωση του ελέγχου, βασισμένος στα ευρήματα των άμεσων επαληθευτικών ελεγκτικών διαδικασιών που εφαρμόστηκαν και στην υπόλοιπη ελεγκτική μαρτυρία που εξασφαλίστηκε, ο ελεγκτής πρέπει να επιβεβαιώνει ότι η εκτίμηση του κινδύνου δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας ήταν ορθή.

- Κατά τον προσδιορισμό της φύσης και της έκτασης των άμεσων επαληθευτικών ελεγκτικών διαδικασιών, που απαιτούνται ώστε να μειωθεί ο ελεγκτικός κίνδυνος σε επαρκώς χαμηλό επίπεδο, ο ελεγκτής οφείλει να συνυπολογίζει το εκτιμηθέν επίπεδο του εγγενούς κινδύνου και του κινδύνου δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας.
- Ανεξάρτητα του εκτιμηθέντος επιπέδου του εγγενούς κινδύνου και του κινδύνου δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας, ο ελεγκτής οφείλει να εφαρμόζει ένα ελάχιστο άμεσων επαληθευτικών ελεγκτικών διαδικασιών, σε σχέση με τα σημαντικά υπόλοιπα και τις σημαντικές ομάδες συναλλαγών του ελεγχόμενου οργανισμού.
- Όσο υψηλότερος είναι ο εγγενής κίνδυνος και ο κίνδυνος δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας, τόσο περισσότερη είναι η ελεγκτική μαρτυρία που πρέπει να εξασφαλισθεί με την εφαρμογή άμεσων επαληθευτικών ελεγκτικών διαδικασιών.
- Όταν ο ελεγκτής αξιολογεί τον κίνδυνο μη αποκάλυψης ουσιωδών λαθών στις οικονομικές καταστάσεις ως μη δυνάμενο να μειωθεί σε ένα αποδεκτά χαμηλό επίπεδο, τότε οφείλει να διαφοροποιήσει την έκθεση ελέγχου ή να αρνηθεί τη διατύπωση γνώμης.
- Ο ελεγκτής οφείλει να γνωστοποιήσει στη διοίκηση, το συντομότερο δυνατόν, την ύπαρξη των σημαντικών αδυναμιών στο σχεδιασμό και τη λειτουργία του λογιστικού συστήματος και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, που έχουν περιέλθει στην αντίληψή του.

Πηγή: Απ. ΕΛΤΕ 483/6.10.2004 (ΦΕΚ 1589/Β'/22.10.2004) Ελληνικά Ελεγκτικά

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι το 4401 Ελληνικό ελεγκτικό πρότυπο συνιστά μια ανεπαρκή νομικά καταχωρημένη προτυποποίηση των αποφάσεων των ελεγκτών όσον αφορά την υποστήριξη τους στον λογιστικό – χρηματοοικονομικό έλεγχο που ασκούν στις επιχειρήσεις οι οποίες υποστηρίζουν τη χρήση των πληροφοριακών συστημάτων. Έτσι, τίθεται σημαντικό να εξετάσουμε μερικούς ενεργούς ορκωτούς ελεγκτές (εσωτερικούς και εξωτερικούς) προκειμένου να πιστοποιηθεί ότι στην ελληνική επικράτεια οι ελεγκτές υπολείπονται γνώσεων πληροφοριακών συστημάτων.

Παραδείγματα εξελίξεων των πληροφοριακών συστημάτων συναρτήσει της ελεγκτικής.

Αρχικά είναι σημαντικό να δούμε τις βελτιώσεις που έφεραν οι εξελίξεις της πληροφοριακής τεχνολογίας επί παράδειγμα στον κύκλο δαπανών μιας επιχείρησης (expenditure cycle). Εξ αρχής υπήρχαν λογισμικά τα οποία καταχωρούσαν τις αγορές προϊόντων, αποθεμάτων κλπ και τα μετρητά των επιχειρήσεων με τη χρήση των δεσμίδων διαδοχικών αρχείων (batch process). Αυτά θα λέγαμε ότι ακολούθησαν τα λογισμικά υποστήριξης διανομής πληροφοριών μεταξύ των χρηστών (data sharing), λογισμικά άμεσης πρόσβασης και επεξεργασίας πραγματικού χρόνου. Για παράδειγμα ας σκεφτούμε ένα μοντέρνο σύστημα μισθοδοσίας (payroll) το οποίο χρησιμοποιεί πραγματικού χρόνου προσπέλαση βάσεων δεδομένων. Εδώ θα αριθμούσαμε τα πλεονεκτήματα όπου υπάρχουν ως εξής:

1. Βελτίωση του ελέγχου καταλόγων εργαζομένων.
2. Καλύτερη διαχείριση των μετρητών.
3. Λιγότερη χρονική καθυστέρηση καταχωρήσεων, αναζητήσεων κλπ.
4. Καλύτερο χρόνο διαχείρισης θεμάτων μισθοδοσίας.
5. Σημαντικότερη μείωση των εγγράφων.
6. Ευελιξία εξειδίκευσης.
7. Λογιστικές εγγραφές και
8. Σημαντικός περιορισμός πρόσβασης αρχείων.

Σε μεγάλες επιχειρήσεις το πρόγραμμα μισθοδοσίας έχει συγχωνευτεί με το λογισμικό διοίκησης ανθρωπίνου δυναμικού (Human resource management system) όπου έπονται πλεονεκτήματα καλύτερης οργάνωσης και διοίκησης τους προσωπικού με ευχέρειες παρακολούθησης δεξιοτήτων, λεπτομερειακών ενεργειών και κινήσεων των εργαζομένων κλπ. Συνεπώς, επιτυγχάνεται η αριστοποίηση της διαχείρισης του προσωπικού. Αυτό θα λέγαμε ότι αποτελεί μόνο ένα απλό παράδειγμα. Ας εξετάσουμε τώρα ένα άλλο ακόμα πιο χαρακτηριστικό των ταχυτάτων εξελίξεων.

Το 1998 το ευρυζωνικό δίκτυο της εταιρείας Teledesic LLC στην Ουάσιγκτον αποτελούνταν από 840 δορυφόρους, χρήσιμη για την κάλυψη των αναγκών της εταιρείας. Στη μέση του 2002, με τη δημιουργία της ιστοσελίδας της στο διαδίκτυο (www.teledesic.com) η εταιρεία έκρινε ότι θα μειώσει τους δορυφόρους της έως το

2005 σε 12, στόχος ο οποίος επιτεύχθηκε. Αυτή τη μείωση του κεφαλαίου η εταιρεία αναμφισβήτητα την οφείλει στην εκρηκτική αλλαγή όπου επέφερε η ιστοσελίδα της. Η εταιρεία μπορεί να διέφυγε οποιονδήποτε κεφαλαιακό κίνδυνο καθώς αυξάνονταν οι πωλήσεις της προκάλεσε όμως άλλα πολύ σημαντικά ρίσκα στους ελεγκτές όπου απαιτούνταν να την ελέγξουν και συνάμα στον εσωτερικό της έλεγχο. Ας σκεφτούμε απλά τη περίπτωση όπου κάποιοι χάκερς μπορούν να αποσπάσουν τον έλεγχο των ελάχιστων δορυφόρων της και να αλλάξουν ολοκληρωτικά τις τροχιές τους. Αυτό είναι καθαρά θέμα εσωτερικού ελέγχου πληροφοριακών συστημάτων, όμως αναμφισβήτητα θα τροφοδοτούσε μια σωρό προβλημάτων.

Μια απλούστερη περίπτωση εξέλιξης τεχνολογίας είναι η περίπτωση της Microsoft η οποία ερευνά την τεχνολογία κωδικών πρόσβασης βάση της οποίας οποιοσδήποτε χρήστης της χτυπώντας απλά με το δάχτυλο του σε διάφορα σημεία της οθόνης του υπολογιστή, όπου απεικονίζονται διάφορα εικονίδια ενεργοποιεί την αντιστοιχία των «νευροκυτάρρων» εντός του υπολογιστή, τα οποία έπειτα με τη σειρά τους μετατρέπουν αυτό το χτύπημα σε έναν τυχαίο αριθμό προς αποθήκευση στον υπολογιστή. Οι χρήστες πρέπει απλά να θυμούνται τις εικόνες και την ακολουθία αυτών όπου είχαν χτυπήσει με το δάχτυλο. Έτσι, ουσιαστικά με τα 20 αυτά χτυπήματα θα δημιουργούνται κωδικοί πρόσβασης τεραστίων αριθμητικών στοιχείων χωρίς να απαιτείται ο χρήστης να τους θυμάται. Αυτή η τεχνολογία είναι αρκετά κοντά μας και ηχεί με πολλές υποσχέσεις. Όμως οι ελεγκτές θα πρέπει να είναι προβλέψιμοι στους προφανείς κινδύνους όπου θα εμφανιστούν όπως για παράδειγμα ο κίνδυνος όπου υποθάλπεται στην περίπτωση όπου η κρυπτογράφηση των κωδικών πρόσβασης γίνεται κατά τη διάρκεια όπου ο υποψήφιος χρήστης είναι στο ιντερνέτ ή απλούστερα είναι συνδεδεμένος σε ένα τοπικό δίκτυο.

Η νάνο επιστήμη (nanoscience) η οποία μελετά υλικά μικρότερα των 100 νάνο μετρητών (nanometers) έχει εισχωρήσει στην πρώτη γραμμή ενδιαφέροντος των επιστημών της πληροφοριακής τεχνολογίας κατά τη διάρκεια των περασμένων ετών. Μια εφαρμογή της νάνο επιστήμης στην πληροφορική είναι η δημιουργία των κυκλωμάτων υπολογιστών με τη βοήθεια των ενιαίων μορίων. Από το 2001 ακόμα η IBM είχε αναφέρει ότι οι ερευνητές της είχαν χτίσει ένα λογικό κύκλωμα εκτέλεσης διαφόρων λειτουργιών με τη χρήση μικροσκοπικών κυλινδρικών δομών, οι καλούμενες νάνο σωλήνες από άνθρακα, όπως επίσης είναι και οι ημιαγωγοί. Αυτοί

οι νάνο σωλήνες είναι 100.000 φορές λεπτότερη από το μέγεθος μιας ανθρώπινης τρίχας και 500 φορές στενότεροι από τους τρέχοντες επεξεργαστές πυριτίου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η νάνο τεχνολογία ουσιαστικά καταστεί ξεπερασμένη την χρήση των ημιαγωγών πυριτίου. Τα τσιπ πυριτίου βάση της τωρινής προόδου προβάλλονται με κύκλο ζωής 10 έως 15 έτη. Είναι αδύνατο να μειωθεί το μέγεθός τους γιατί έτσι περιορίζεται η ταχύτητά τους.

Στην πραγματικότητα η νάνο τεχνολογία έχει τεράστιες δυνατότητες. Θα μπορούσε να συναγωνιστεί και καθόλα εύκολα να υπερβεί τον ανθρώπινο εγκέφαλο στις δυνατότητες επεξεργασίας και εκμάθησης. Η νάνο επιστήμη θα μπορούσε επιπλέον να βοηθήσει και σε άλλες κατασκευές όπως για παράδειγμα στη δημιουργία ενός ανάλαφρου υφάσματος, ικανό να σταματήσει μια σφαίρα. Αλλά η νάνο επιστήμη έχει σίγουρα και τους κινδύνους της. Όπως αναφέρει και ο Stephen Hawking, παγκοσμίως φήμης φυσικός, μπορεί οι υπολογιστές να αναπτύξουν νοημοσύνη και να κατακτήσουν ενδεχομένως το κόσμο οι άνθρωποι όμως έχουν το χρόνο με το μέρος τους. Μια πρόταση του Stephen Hawking είναι η εξέλιξη που μπορεί να προκαλέσει ο άνθρωπος στο DNA των ανθρώπων μέσω της γενετικής. Εδώ όμως ξεφεύγουμε κατά πολύ από την ανάλυση μας. Το βασικό είναι ότι τα γενικά ρίσκο και οι κίνδυνοι όσο και να εξελιχθούν οι υπολογιστές θα είναι τα ίδια απλά οι ελεγκτές οφείλουν να ακολουθούν τις εξελίξεις της πληροφορικής για να μη βρεθούν αντιμέτωποι με την περίπτωση στην οποία δεν θα κατανοούν καθόλου την πληροφορική. Γιατί όσο αυτή εξελίσσεται και όσο κάποιοι άνθρωποι είναι ετεροχρονισμένοι σε αυτές τις εξελίξεις θα φτάσει ένα σημείο όπου δεν θα κατανοούν και δεν θα μπορούν να παρακολουθήσουν ούτε την ξεπερασμένη τεχνολογία, πόσο μάλλον να κληθούν να ελέγξουν την καινούργια και τα πορίσματα αυτής (Champlain Jack, 2003).

Σχεδιασμός, μεθοδολογία και προσέγγιση της έρευνας όσον αφορά το έλληνα ελεγκτή και τη πληροφορική στην Ελλάδα.

Με στόχο την εξερεύνηση της ελληνικής ελεγκτικής πραγματικότητας όσον αφορά τη γνώση των ενεργών ελεγκτών γύρω από την επιστήμη των πληροφοριακών συστημάτων οργανώσαμε και επιχειρήσαμε μια έρευνα η οποία αποτελείτε από ένδεκα ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Βάση αυτών των ερωτήσεων επιδιώξαμε την προσωπική συνέντευξη είκοσι ενεργών ελεγκτών (δέκα εξωτερικών και δέκα εσωτερικών) όπου διερωτήθηκαν και καλύφθηκαν τρεις βασικές κατηγορίες:

1. Γνώσεων πληροφοριακών συστημάτων σε σχέση με το επάγγελμα της ελεγκτικής.
2. Εκτίμησης της επίδρασης των πληροφοριακών συστημάτων στον επαγγελματία ελεγκτή και στο επάγγελμα της ελεγκτικής και
3. Εκτίμησης της μελλοντικής εξέλιξης του επαγγέλματος της ελεγκτικής.

Σίγουρα με τη συνέντευξη είκοσι ελεγκτών δεν θα καταφέρουμε να δώσουμε αντιπροσωπευτικά συμπεράσματα για το σύνολο των ορκωτών εξωτερικών και εσωτερικών λογιστών αλλά θα επιτύχουμε μια σημαντική προσέγγιση.

Είναι πολύ σημαντικό να αναφέρουμε ότι στο διαδίκτυο δεν έχει αναφερθεί παρόμοια έρευνα στα πλαίσια της ελληνικής επικράτειας και επιπλέον όπως μας σημείωσαν και οι ερωτηθέντες ελεγκτές ποτέ δεν έχουν διερωτηθεί για κάτι ανάλογο.

Παρακάτω παρατίθενται οι ερωτήσεις οι οποίες και ολοκληρώθηκαν έπειτα από μια πρώτη συνέντευξη που αφορούσε το περιεχόμενο των ερωτήσεων όπου μας συμβούλεψαν αρκετοί ελεγκτές ότι θα ήθελαν να ακολουθήσουμε:

1. Η αξιοποίηση της πληροφορικής τεχνολογίας στη λογιστική παρακολούθηση καθώς και οι ηλεκτρονικές συναλλαγές εισάγουν νέες έννοιες όπως η Συνεχής Λογιστική (Continuous Accounting) και Συνεχής Ελεγκτική (Continuous Auditing). Σε ποιο βαθμό πιστεύετε πως είναι εξοικειωμένος ο Έλληνας ελεγκτής με αυτές τις έννοιες και κατά πόσο και με ποιο τρόπο λαμβάνονται

πρακτικά υπόψη; Θεωρείτε ότι θα αποτελούσαν τη λύση για αποτελεσματικό έλεγχο ή ακόμα ένα πρόσθετο πονοκέφαλο στον ελεγκτή και λογιστή χωρίς την εξισορρόπηση του κόστους υποδομής;

2. Γνωρίζετε τι είναι XBRL; Πιστεύετε ότι μπορεί να εφαρμοστεί στην Ελλάδα; Πόσο μελλοντική κρίνεται μία τέτοια εξέλιξη; Πώς και πόσο πιστεύετε ότι θα συνεισέφερε στην ελεγκτική;
3. Χρησιμοποιείτε λογισμικό υποστήριξης ελεγκτικών διαδικασιών; Αν ναι, ποιο; Πόσο σημαντική πιστεύετε πως είναι η χρήση τέτοιου λογισμικού; Γνωρίζετε αν έχει παραχθεί τέτοιο λογισμικό στην Ελλάδα ή αν βρίσκεται σε εξέλιξη κάποια τέτοια προσπάθεια;
4. Έννοιες όπως cryptography, security architecture, operations security σε ποιο βαθμό είναι οικείες στον Έλληνα ελεγκτή; Πόσο σημαντικές πιστεύετε πως είναι;
5. Μπορείτε να αναφερθείτε, βασιζόμενος στην εμπειρία σας, σε κάποια απάτη στηριζόμενη στη χρήση πληροφορικής τεχνολογίας; Πιστεύετε πως η εφαρμογή κάποιου ελεγκτικού προτύπου θα προλάμβανε την απάτη αυτή;
6. Τόσο στις ΗΠΑ, όσο και διεθνώς, αλλά και στην Ελλάδα υπάρχουν ελεγκτικά πρότυπα που προτείνουν ελεγκτικές διαδικασίες και επισημαίνουν ελεγκτικούς κινδύνους στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται από τη χρήση πληροφορικής τεχνολογίας. Πόσο σημαντικά πιστεύετε πως είναι αυτά τα πρότυπα; Σε ποιο βαθμό λαμβάνονται υπόψη από τους Έλληνες ελεγκτές;

7. Το νέο ελεγκτικό περιβάλλον που διαμορφώθηκε λόγω της χρήσης πληροφορικής τεχνολογίας απαιτεί συνεργασία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου που δε θα περιορίζεται σε ένα διάστημα μερικών ημερών αλλά θα είναι συνεχής. Τι βήματα προσαρμογής σε αυτή τη νέα πραγματικότητα έχουν κάνει οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα;

8. Η εισαγωγή της πληροφορικής τεχνολογίας μειώνει τη χρήση παραδοσιακών εγγράφων συναλλαγών. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε πως ισχύει αυτό στην Ελλάδα; Πόσο δυσκολότερο καθιστά τον έλεγχο; Το νομικό πλαίσιο που υπάρχει ευνοεί αυτή την εξέλιξη; Τι νομοθετικές ρυθμίσεις πιστεύετε πως πρέπει να πραγματοποιηθούν προς αυτή την κατεύθυνση;

9. Το Amazon αποτελεί το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα επιχείρησης που πραγματοποιεί πωλήσεις αποκλειστικά μέσω διαδικτύου. Στη χώρα μας υπάρχουν αντίστοιχες επιχειρήσεις όπως το e-shop. Ποιες ελεγκτικές διαδικασίες ακολουθούνται στην περίπτωση που οι πωλήσεις πραγματοποιούνται μέσω διαδικτύου; Σε τι βαθμό διαφέρουν οι ελεγκτικές αυτές διαδικασίες από εκείνες που ακολουθούνται για τον έλεγχο των παραδοσιακών πωλήσεων; Το ισχύον νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα κατοχυρώνει αυτές τις ελεγκτικές διαδικασίες; Τι ελεγκτικές διαδικασίες θα θέλατε να εφαρμοστούν αλλά αυτό καθίσταται αδύνατο λόγω της παρούσας κατάστασης;

10. Στο άμεσο μέλλον θα υπάρχουν επιχειρήσεις που θα δραστηριοποιούνται σχεδόν εξ ολοκλήρου στο διαδίκτυο, επιχειρήσεις με εικονικούς πωλητές, εικονικά ταμιά, εικονικά σημεία πώλησης, εικονικές αποθήκες, εικονικά λογιστήρια. Πώς πιστεύετε ότι θα ελέγχονται αυτές οι επιχειρήσεις για να

δημοσιεύουν τις λογιστικές τους καταστάσεις και στη συνέχεια να φορολογούνται;

11. Πόσο σημαντική πιστεύετε πως είναι η απόκτηση κάποιου πιστοποιητικού εσωτερικού ελεγκτή πληροφορικής τεχνολογίας, όπως αυτά που παρέχονται από ΠΑ και ISACA, τόσο για την επαγγελματική του σταδιοδρομία, όσο και για την ουσιαστική αξιοποίηση των γνώσεων που αποκτώνται;

Αρχικά πρέπει να πούμε ότι εμείς οι ίδιοι, όπως άλλωστε και κάθε ερώτηση έδινε τη δυνατότητα στους ερωτηθέντες εξωτερικούς ελεγκτές να εκφράσουν την προσωπική τους κρίση για το σώμα το οποίο ανήκουν, δηλαδή για το Σώμα των Ορκωτών Ελεγκτών και λογιστών, για τη νομολογία την οποία καλύπτει το επάγγελμά τους και για τα κίνητρα τα οποία τους δίνονται για περαιτέρω εξέλιξη των γνώσεων τους. Επιπροσθέτως, τους δόθηκε η δυνατότητα να αξιολογήσουν το σημείο στο οποίο οι ελληνικές επιχειρήσεις δέχονται, υιοθετούν και υποστηρίζουν τις εξελίξεις των πληροφοριακών συστημάτων εντός της ελληνικής επικράτειας, διότι αξίζει να σημειώσουμε ότι πολλοί εκ των ερωτηθέντων δραστηριοποιούνται σε εταιρείες διεθνούς δραστηριοποίησης (Price Water House Couper, E-shop).

Προτού ακολουθήσει η ανάλυση των απαντήσεων αξίζει να σημειώσουμε ότι αντιμετωπίσαμε αρκετές δυσκολίες στην προσπάθεια μας να προσεγγίσουμε ορισμένους ελεγκτές. Ίσως φταίει η ιδιαιτερότητα του επαγγέλματος, ίσως φταίει η καχυποψία των ελλήνων πάντως το σημαντικό ήταν ότι πολύ ελεγκτές αρνήθηκαν να συζητήσουν μαζί μας. Ο κύριος Πρωτοψάλτης, πρόεδρος του Σώματος Ορκωτών Λογιστών ήταν θα μπορούσαμε να πούμε η πιο σημαντική άρνηση διότι εάν ίσχυε το αντίθετο σίγουρα δεν θα αντιμετωπίζαμε την απόρριψη των επομένων. Αυτό όπου ίσως μας έδωσε την βοήθεια ήταν ο καθηγητής κύριος Θεοφάνης Καραγιώργος και οι γνωριμίες του.

Αποτελέσματα Ακαδημαϊκής Έρευνας

Κρίνουμε αναγκαίο για την καλύτερη κατανόηση των αποτελεσμάτων να εξετάσουμε κάθε ερώτηση ξεχωριστά.

Ερώτηση 1

Η αξιοποίηση της πληροφορικής τεχνολογίας στη λογιστική παρακολούθηση καθώς και οι ηλεκτρονικές συναλλαγές εισάγουν νέες έννοιες όπως η Συνεχής Λογιστική (Continuous Accounting) και Συνεχής Ελεγκτική (Continuous Auditing). Σε ποιο βαθμό πιστεύετε πως είναι εξοικειωμένος ο Έλληνας ελεγκτής με αυτές τις έννοιες και κατά πόσο και με ποιο τρόπο λαμβάνονται πρακτικά υπόψη; Θεωρείτε ότι θα αποτελούσαν τη λύση για αποτελεσματικό έλεγχο ή ακόμα ένα πρόσθετο πονοκέφαλο στον ελεγκτή και λογιστή χωρίς την εξισορρόπηση του κόστους υποδομής;

Παρατηρήσεις:

Στη συγκεκριμένη ερώτηση επιδιώκουμε να δούμε κατά πόσο οι έλληνες ελεγκτές έχουν οικειοποιηθεί έννοιες όπως είναι η συνεχής Λογιστική και η συνεχής Ελεγκτική, κατάσταση η οποία ισχύει για κάθε ελεγκτή των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Έννοιες οι οποίες προέκυψαν στον ελεγκτικό χώρο έπειτα από τις επιδράσεις που επέφεραν σε αυτόν τα πληροφοριακά συστήματα. Ας δούμε αρχικά τη σημασία των όρων:

Η μεν συνεχής Λογιστική αναφέρετε στη συνεχή καταχώρηση λογιστικών γεγονότων, δηλαδή σε πραγματικό χρόνο καταχώρηση και όχι έπειτα του οικονομικού γεγονότος, ενώ η δε συνεχής ελεγκτική έχει να κάνει με το συνεχή έλεγχο της λογιστικής και των οικονομικών συναλλαγών.

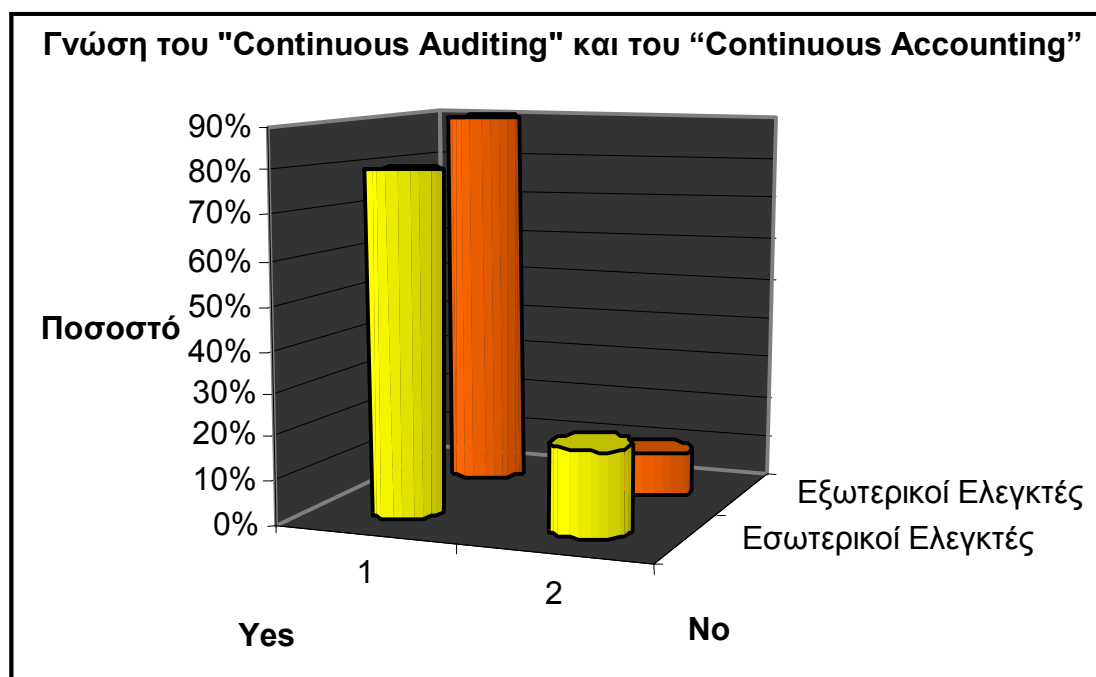
Το 85% των ερωτηθέντων ελεγκτών άκουγαν για πρώτη φορά τις παραπάνω έννοιες με χαρακτηριστικό γνώρισμα των απαντήσεων τους : *‘δεν είναι χρήσιμα αυτά για την Ελλάδα’*. Έκαστος ελεγκτής με εξαίρεση κάποιους εξωτερικούς ελεγκτές έδειξε ενδιαφέρον για να μάθουν τη σημασία των συγκεκριμένων εννοιών. Επιπροσθέτως, οι 2 εσωτερικοί ελεγκτές οι οποίοι απάντησαν ότι γνώριζαν τις έννοιες μόλις τους ζητήθηκε να τις ερμηνεύσουν έδωσαν τους σωστούς ορισμούς ενώ ο εξωτερικός ελεγκτής προχώρησε κατευθείαν στην απάντηση του παρακάτω τμήματος της ερώτησης, αδιαφορώντας να μας πει πως τις κατανοεί. Αυτό θα μπορούσαμε να το ερμηνεύσουμε ότι μάλλον δεν γνώριζε την ερμηνεία τους διότι θα λέγαμε ότι δεν συμφώνησε και με την περιγραφή κάποιου προγράμματος ελεγκτικής το οποίο υποστηρίζει αυτές τις έννοιες, όπως του ζητήθηκε. Η αιτία σίγουρα ήταν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές αποτελούσαν προσωπικό τμήματος εσωτερικού ελέγχου σε παγκοσμίως φήμης ελεγκτική εταιρεία. Παρακάτω παρατίθεται ο πίνακας με κάθε απάντηση ξεχωριστά:

Δεν γνωρίζω τις έννοιες	Γνωρίζω τις έννοιες	Αδιαφορία για την ερμηνεία των ορισμών
9 στους 10 εξωτερικούς	1 στους 10 εξωτερικούς	Κανένας
8 στους 10 εσωτερικούς	2 στους 10 εσωτερικούς	Κανένας

Πίνακας 2

Επιπλέον, αξιόλογα σημαντική ήταν η αντίδραση όσων δεν γνώριζαν την απάντηση. Ο λόγος ήταν όσο και αν φαίνεται παράλογο η έλλειψη εξοικείωσης με ορολογίες σαν και αυτές, ορολογίες όπου συναντώνται σε οποιονδήποτε βιβλίο αναφέρεται στην ελεγκτική σε σχέση με τα πληροφοριακά συστήματα. Έτσι, απαντούσαν αμεσότατα και στο τμήμα της πρώτης ερώτησης το οποίο αναφέρεται στην εξοικείωση των ελλήνων ελεγκτών με αυτές τις έννοιες. Παρακάτω παρατίθεται το διάγραμμα όπου

απεικονίζεται αυτή η έλλειψη της εξοικείωσης των ελεγκτών. Θα λέγαμε ότι μας χαροποίησε μέσα σε αυτό το κλίμα των απαντήσεων το γεγονός ότι οι ελεγκτές οι οποίοι γνώριζαν τις έννοιες μας σημείωσαν επιπλέον και τη σχέση όπου υπάρχει μεταξύ του continuous accounting και του continuous monitoring. Όσοι διαβάζουν κάτι ανάλογο θεωρείτε παράλογο να μην το γνωρίζουν.

Διάγραμμα 2.

Σημαντικό τμήμα των αρνητικών απαντήσεων στη πρώτη ερώτηση σημείωσαν επιπλέον ότι η Ελλάδα βρίσκεται 50 με 100 χρόνια πίσω σε σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Οι δύο εσωτερικοί ελεγκτές μας πληροφόρησαν ότι ένα ελεγκτικό πρόγραμμα υποστήριξης εσωτερικής ελεγκτικής είναι πάρα πολύ αξιόλογο, βοηθητικό εργαλείο διότι εξοικονομείτε αρκετά πολύτιμος χρόνος δουλειάς. «Γλιτώνεις αρκετό έλεγχο όταν υπάρχει σωστός προγραμματισμός του λογισμικού, για αυτό απαιτείτε η συμβολή μας ακόμα και στο στάδιο του προγραμματισμού ενός προγράμματος ελεγκτικής» σημείωσε ένας εσωτερικός ελεγκτής σε σύγκριση με εκείνους οι οποίοι δεν γνώριζαν τις έννοιες και επιπλέον λόγω άγνοιας σημείωσαν ότι κάποιο τέτοιο λογισμικό θα αποτελούσε πονοκέφαλο στη δουλειά του ελεγκτή. Δυστυχώς για εμάς στην Αμερική απαιτείτε πιστοποιητικό γνώσεων ελεγκτικής πληροφοριακών συστημάτων από κάθε ελεγκτή (επί παράδειγμα το πτυχίο CISA από την ένωση ελεγκτών πληροφοριακών συστημάτων ISACA), όπου για την απόκτηση

αυτού του πιστοποιητικού αυτοί οι όροι είναι κάτι αρκετά εισαγωγικό. Ας δούμε παρακάτω την επόμενη ερώτηση:

Ερώτηση 2

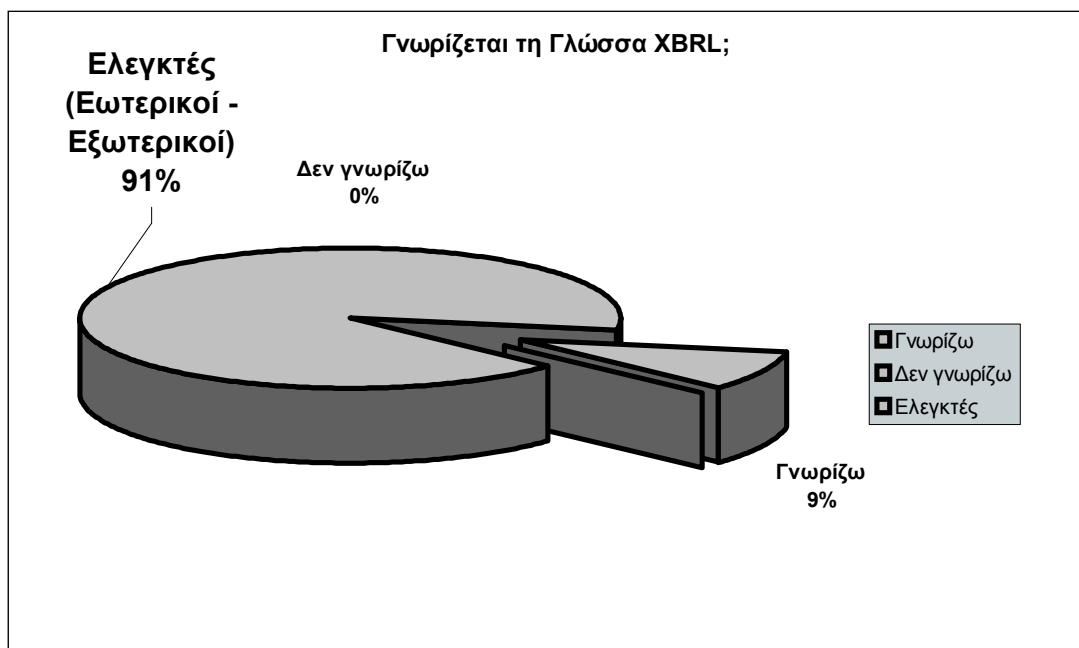
Γνωρίζετε τι είναι XBRL; Πιστεύετε ότι μπορεί να εφαρμοστεί στην Ελλάδα; Πόσο μελλοντική κρίνεται μία τέτοια εξέλιξη; Πώς και πόσο πιστεύετε ότι θα συνεισέφερε στην ελεγκτική;

Παρατηρήσεις:

Εδώ ζητείται κάτι ακόμα πιο εξειδικευμένο σχετικά με την eXtensible Business Reporting Language (XBRL). Μια γλώσσα προγραμματισμού η οποία χρησιμοποιείται στη δημιουργία λογισμικών ελεγκτικής και η οποία διδάσκεται σε αρκετά από τα μαθήματα όπου απαιτούνται προς απόκτηση κάποιου πιστοποιητικού γνώσης πληροφοριακών συστημάτων στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Στην ερώτηση έπειτα διερευνάτε το κατά πόσο πιστεύουν ότι η XBRL θα χρησιμεύσει και άρα θα εφαρμοστεί στην Ελλάδα διότι για κάποιες γλώσσες προγραμματισμού τίθεται νομικός περιορισμός.

Εδώ περίπου ακολουθήθηκε το ίδιο μοτίβο με την πρώτη ερώτηση μόνο που προστέθηκε ακόμα ένας εσωτερικός ελεγκτής ο οποίος πρόσθεσε ότι είχε ακούσει σε κάποιο σεμινάριο την γλώσσα XBRL. Η αλήθεια είναι ότι μας στενοχωρεί κάτι τέτοιο μόνο που εδώ θα παρατηρούσαμε ότι η γνώση της XBRL είναι κάτι πιο εξειδικευμένο, απαιτητό όμως όταν διαβάζει κάποιος κάποιο ανάλογο βιβλίο ελεγκτικής πληροφοριακών συστημάτων. Και σίγουρα εμείς δεν απαιτήσαμε να γνωρίζουν τη γλώσσα απλά να έχουν ακούσει κάτι σχετικά με αυτή. Πολύ σημαντικό είναι το γεγονός της αντίδρασης των ελεγκτών μόλις τους ερμηνεύσαμε τη σημασία των αρχικών XBRL και ανάλογων γλωσσών με αυτή. Και οι είκοσι ερωτηθέντες σημείωσαν τη συμβολή όπου υπέθεταν ότι θα είχε στην ελεγκτική και αυτό αποτελεί πραγματικότητα διότι η XBRL, όπως και πολλές άλλες οι οποίες έχουν αναφερθεί παραπάνω, έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη πολύ αξιόλογων ελεγκτικών λογισμικών

και όχι μόνο. Σημείωσαν επιπλέον το πόσο σημαντικό θα ήταν εάν ένας ελεγκτής συντελούσε στην ανάπτυξη κάποιου λογισμικού ελεγκτικής διότι μέσα από την δουλειά του ελέγχου αναγνωρίζονται και οι ανάγκες υποστήριξης από κάποιο λογισμικό. Παρακάτω απεικονίζεται διαγραμματικά η απάντηση της ερώτησης σχετικά με τη γνώση της γλώσσας προγραμματισμού XBRL.

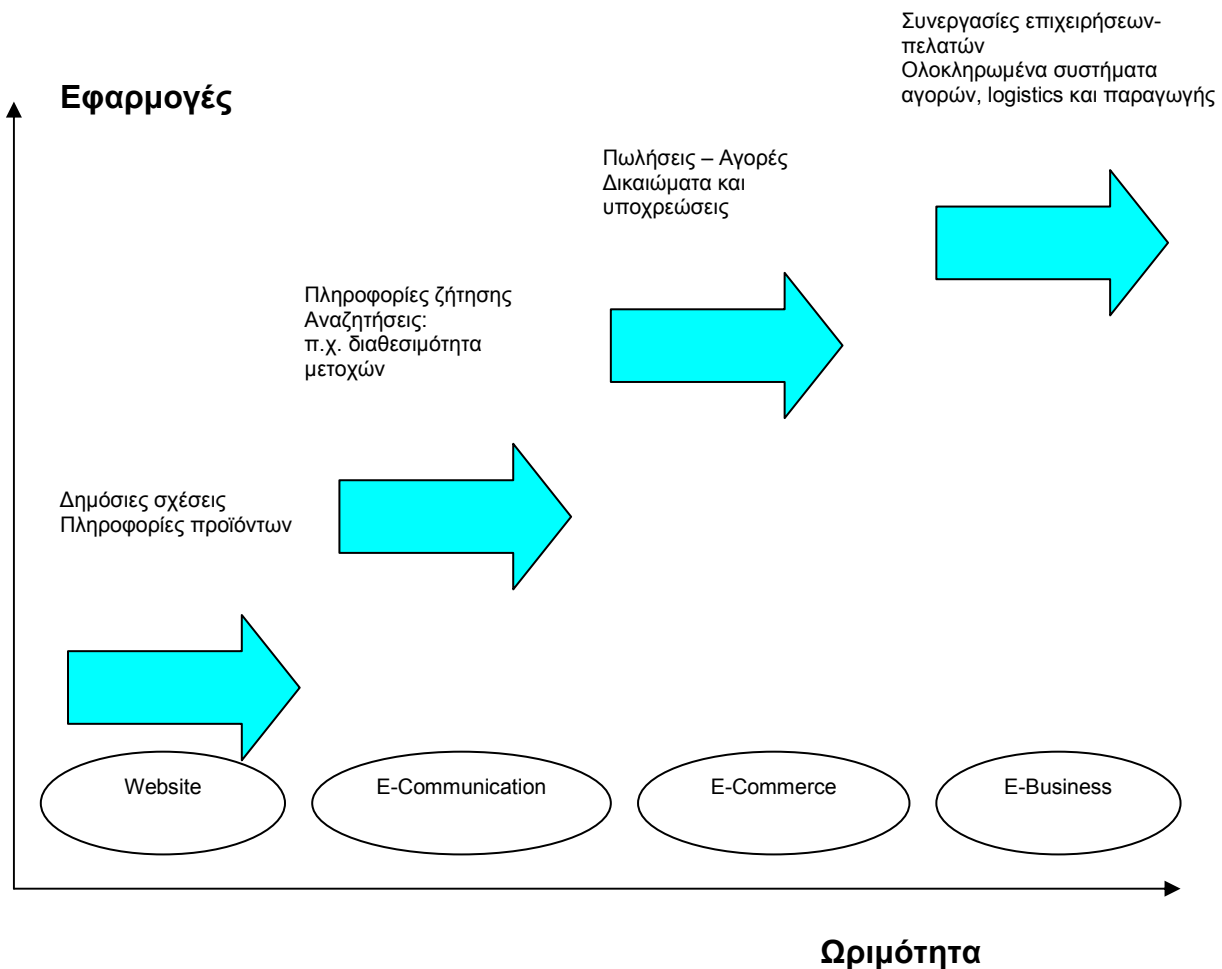

Διάγραμμα 3.

Εδώ ακριβώς ήταν το σημείο όπου άρχισε να αποκτά ενδιαφέρον η συζήτηση διότι και οι ίδιοι οι ελεγκτές εκδήλωσαν περισσότερη θέληση στο να μάθουν πιο πολλά και καινούργια για αυτούς θέματα. Αξιόλογο δυστυχώς είναι το σημείο όπου κάθε ελεγκτής πρόσθετε από εδώ και έπειτα το γεγονός ότι όλα αυτά ακούγονται ενδιαφέρονται αλλά λείπουν τα κίνητρα στην Ελλάδα, κίνητρα τα οποία από τη μια τα αναζητούν στο Σώμα των Ορκωτών Ελεγκτών και Λογιστών και από την άλλη τα μεταφράζουν σε χρηματική ανταμοιβή. Θα συμφωνήσουμε μαζί τους διότι για έναν επαγγελματία ελεγκτή εξέχουσα σημασία έχει η αμοιβή του και όχι το κύρος των γνώσεων διότι το επάγγελμα είναι τέτοιο όπου οι γνωριμίες του κύκλου των ελεγκτών και των επιχειρήσεων αυξάνει την αμοιβή τους και βελτιώνει τους στόχους τους, χωρίς να αποτελούν ιδιαίτερο γνώρισμα οι επιπλέον γνώσεις. Εξάλλου όπως σημείωσαν και οι ίδιοι οι ελεγκτές, στην Ελλάδα οι ελεγχόμενες επιχειρήσεις είναι κάπως αρκετά πίσω σε σύγκριση με αυτές του εξωτερικού. Εδώ σίγουρα δεν θα

συμφωνήσουμε αλλά δεχόμαστε την απάντηση τους ως άμυνα στην άγνοια τους για τις ερωτήσεις που τους θέταμε. Επιπλέον, το σημαντικό είναι ότι τα λογισμικά διοίκησης και λογιστικής τα οποία χρησιμοποιούνται στο εξωτερικό ήδη έχουν κάνει την εμφάνισή τους και στην Ελλάδα, όπως επίσης και στο ιντερνέτ εδώ και πολλά χρόνια. Εδώ ίσως φάσκουμε και αντιφάσκουμε αλλά πρέπει κατά κάποιο τρόπο να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα της έρευνας.

Όπως ανέφερε και ο Sun το 2000 ο επιχειρησιακός κόσμος έχει αναποδογυριστεί με τη διείσδυση του ιντερνέτ όπου το ηλεκτρονικό επιχειρήν έχει δραματικά αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν και δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις. Αυτό ακριβώς είναι αυτό όπου δείχνει και το ακόλουθο διάγραμμα όπου απεικονίζεται η εξέλιξη του web σε E-business.

Διάγραμμα 4.

Όταν ρωτήσαμε επιπλέον των συγκεκριμένων πλαισίων των ερωτήσεων κάποιους ελεγκτές πως θα έκριναν οι ίδιοι την εξέλιξη των ελληνικών επιχειρήσεων σε παραλληλισμό με την εξέλιξη της τεχνολογίας μας είπαν ότι τη χαρακτηρίζουν οπισθοδρομική σε σχέση με άλλα κράτη. Σίγουρα αυτό ισχύει αλλά δεν είμαστε τόσο πίσω ώστε οι έλληνες ελεγκτές να συνεχίζουν να υπογράφουν δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων όπου ελέγχουν με τον ίδιο τρόπο όπως πριν από 50 χρόνια. Είναι πολύ σημαντικό πάντως ότι τα τελευταία χρόνια το Σώμα Ορκωτών Λογιστών και Ελεγκτών θέτει ως υποχρέωση των υποψήφιων εξωτερικών ελεγκτών να έχουν τελειώσει σε δυο χρόνια την εκπαίδευσή τους για να πάρουν την άδεια ασκήσεως του ελεγκτικού επαγγέλματος. Πολύ από τους ερωτηθέντες υπογράφουν ισολογισμούς χωρίς ακόμα να έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές όπου απαιτούνται. Αυτό ευτυχώς ίσχυε τα παλαιότερα χρόνια, γιατί ακριβώς εδώ τίθεται το ερώτημα: ποιος ελέγχει αυτούς όπου ελέγχουν; Εδώ ίσως ξεφεύγουμε από το θέμα όπου αναλύεται αλλά ήταν τόσο απογοητευτικές οι συνεντεύξεις μας με όντως αξιολογούς ελεγκτές κατά τα ελληνικά πρότυπα. Τέλος, όσον αφορά το κομμάτι της δεύτερης ερώτησης όπου διερωτώνται «πόσο μελλοντικά κρίνεται μια τέτοια εξέλιξη» μας απάντησαν αρκετά μακρινή σχεδόν όλοι ενώ πολύ από αυτούς σημείωσαν ότι μόνο για την νομική έγκριση κάποιας αλλαγής στα ελεγκτικά πρότυπα απαιτούνται πολλές αρκετά χρονοβόρες διαδικασίες.

Ερώτηση 3

Χρησιμοποιείτε λογισμικό υποστήριξης ελεγκτικών διαδικασιών; Αν ναι, ποιο; Πόσο σημαντική πιστεύετε πως είναι η χρήση τέτοιου λογισμικού; Γνωρίζετε αν έχει παραχθεί τέτοιο λογισμικό στην Ελλάδα ή αν βρίσκεται σε εξέλιξη κάποια τέτοια προσπάθεια;

Παρατηρήσεις :

Εδώ επιδιώκουμε να αξιολογήσουμε το επίπεδο των γνώσεων των ελεγκτών όσον αφορά λογισμικά ελέγχου (εξωτερικού και εσωτερικού). Αρκεί να σημειώσουμε ότι

τα επίσημα λογισμικά όπου κυκλοφορούν στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής είναι λίγο περισσότερα από αυτά τα έξι όπου έχουν αναφερθεί στο κομμάτι της εργασίας όπου αναλύονται τα εργαλεία και οι μέθοδοι ελεγκτικής. Ας αναλύσουμε όμως κομμάτι κομμάτι τις απαντήσεις των ελεγκτών.

Παρακάτω ακολουθεί ένα διάγραμμα το οποίο απεικονίζει τα δεδομένα του πίνακα όπου προηγείται όπου και αναλύεται το τμήμα της ερώτησης όσον αφορά τη χρήση κάποιο λογισμικού υποστήριξης των ελεγκτικών διαδικασιών. Τα δεδομένα του πίνακα και του διαγράμματος αφορούν τους ερωτηθέντες εσωτερικούς ελεγκτές.

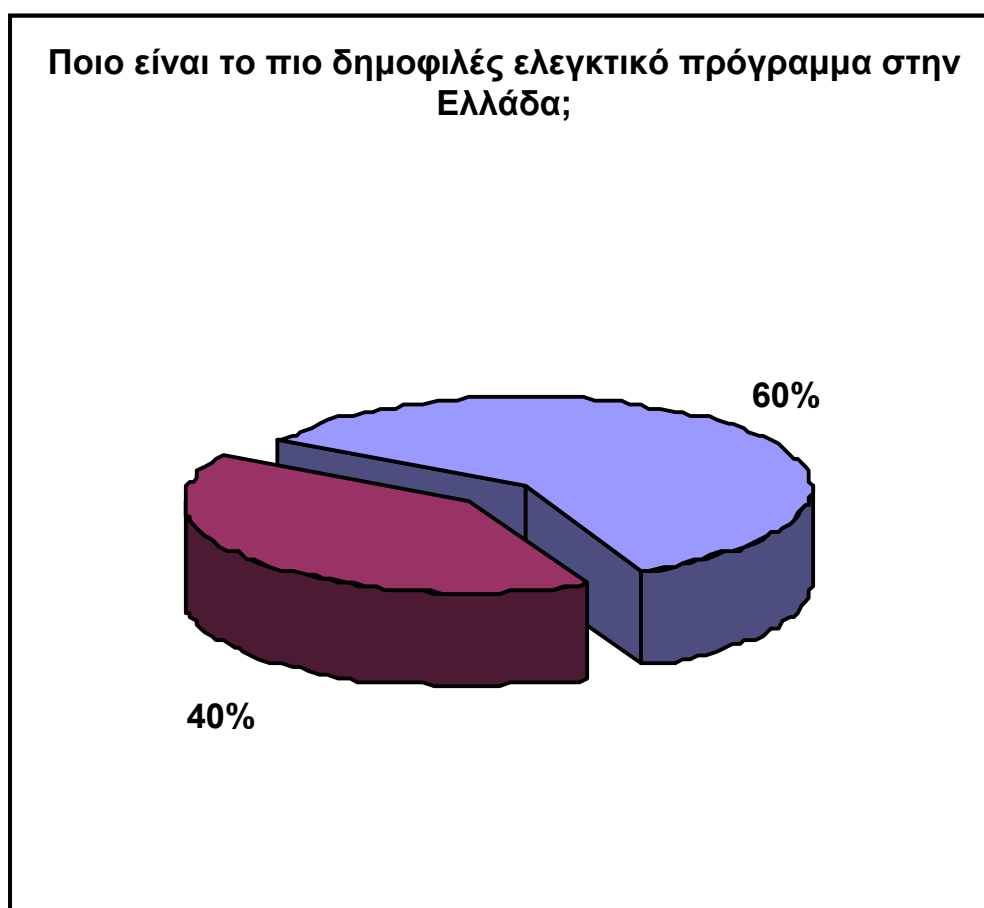
Χρησιμοποιείτε κάποιο πρόγραμμα υποστήριξης των ελεγκτικών σας εργασιών;		
Ναι το EXCEL	Ναι αλλά όχι το EXCEL	Δεν απαντώ
60%	40%	0%

Πίνακας 3.

Οι έξι στους δέκα ερωτηθέντες εσωτερικούς ελεγκτές απάντησαν ότι το πιο χρήσιμο για αυτούς λογισμικό υποστήριξης των ελεγκτικών τους διαδικασιών είναι το Microsoft Excel. Εκτός του ότι για αυτούς αποτελεί το πιο βασικό εργαλείο υποστήριξης των απαιτούμενων ελεγκτικών τους εργασιών το Excel κρίνουν ότι είναι και το πιο διάσημο εργαλείο υποστήριξης της ελεγκτικής για τους περισσότερους ελεγκτές. Οι υπόλοιποι τέσσερεις εσωτερικοί ελεγκτές έθεσαν ως βασικό εργαλείο τους το Generalized Audit Software (GAS). Αυτό θα λέγαμε ότι ήταν αρκετά ελπιδοφόρο αλλά αν σκεφτούμε ότι πρόκειται για εσωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι και δραστηριοποιούνται σε πολύ δυναμικές ελληνικές εταιρείες τότε

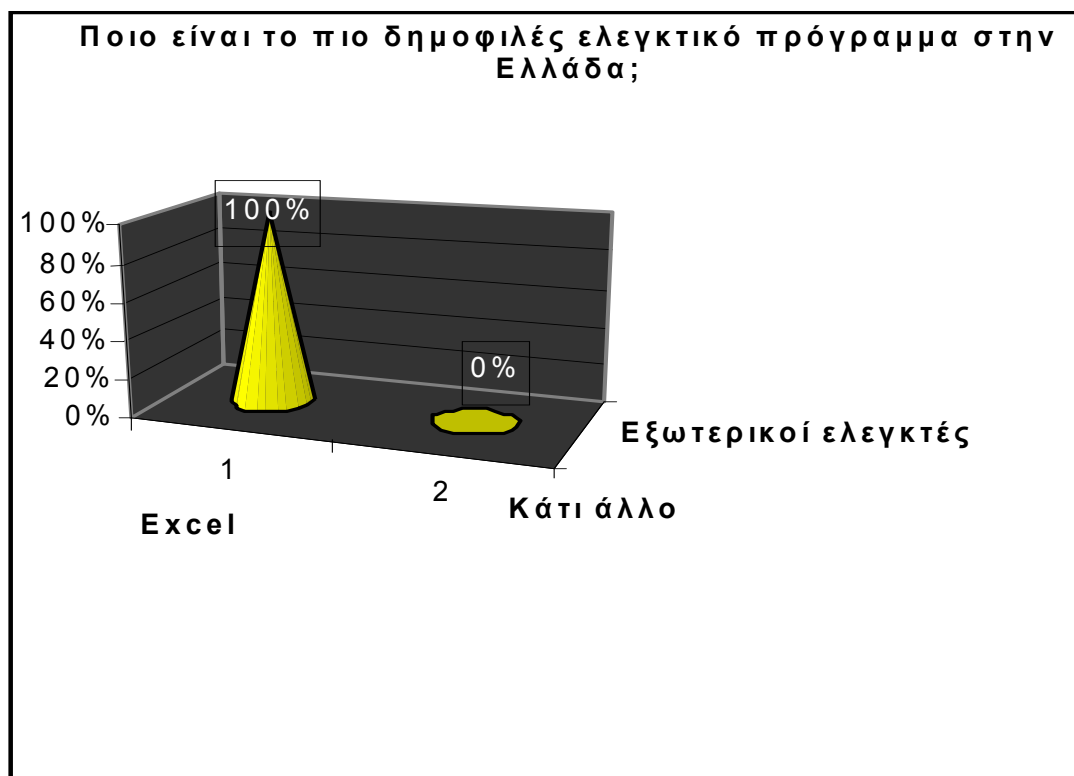
σίγουρα θα δυσανασχετήσουμε. Δεν είναι δυνατό στην Αμερική να θεωρούν τόσο ξεπερασμένο το Excel και στην Ελλάδα να το κρίνουν ως το πιο διάσημο. Ίσως θ λέγαμε ότι οι έλληνες ελεγκτές έχουν βολευτεί κατά κάποιο τρόπο στις υπηρεσίες που τους προσφέρει το Excel το οποίο ουσιαστικά ήταν κάποτε ένα σημαντικό εργαλείο για τους ελεγκτές. Στο παρελθόν όμως οι ελεγχόμενες επιχειρήσεις δεν απασχολούσαν εξελιγμένη τεχνολογία.

Επιπροσθέτως, πρέπει να σημειώσουμε ότι τα τελευταία χρόνια στα μαθήματα όπου πρέπει να παρακολουθούν οι υποψήφιοι ορκωτοί λογιστές στο Σώμα Ορκωτών Λογιστών και Ελεγκτών υποχρεούνται και την εισαγωγική ανάλυση του GAS. Οι ερωτηθέντες ελεγκτές (εσωτερικοί και εξωτερικοί) κυμαίνονταν μεταξύ 28 και 35 ετών, κατάσταση η οποία τροφοδοτεί την άποψη, όπως άλλωστε και ισχύει, ότι πριν την εισαγωγή του μαθήματος GAS οι ελεγκτές διδάσκονταν το Excel.

Διάγραμμα 5.

Το θέμα όμως δεν είναι αυτό αλλά το γεγονός ότι για να γίνεις εσωτερικός ελεγκτής δεν απαιτείτε να παρακολουθήσετε τα μαθήματα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών και Λογιστών αλλά να προσληφθείς στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης. Άρα ισοδύναμα θα λέγαμε ότι τη δουλειά του εσωτερικού ελέγχου η οποία και απαιτείτε για την υποστήριξη οποιασδήποτε πληροφοριακής υποδομής την αναλαμβάνουν άλλα τμήματα των επιχειρήσεων. Αυτό θα πρέπει να μας στενοχωρεί διότι οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν έχουν υιοθετήσει ακόμα τις σύγχρονες διοικητικές και οργανωσιακές θεωρίες όπως συμβαίνει στο εξωτερικό και όχι μόνο στην Αμερική. Θα λέγαμε ότι ίσως αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στην Ελλάδα επικρατούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αυτό όμως δε σημαίνει ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν μπορούν να υιοθετήσουν αυτές τις νέες θεωρίες και τα νέα μοντέλα. Το βασικό θέμα όμως είναι ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι αυτοί οι οποίοι πρέπει να στήνουν τον εσωτερικό έλεγχο μιας επιχείρησης και όχι κάποιος άλλος διότι οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι αυτοί οι οποίοι συνεργάζονται και υποβοηθούν τους εξωτερικούς ελεγκτές στις εργασίες τους. Ας δούμε παρακάτω το διάγραμμα που μας δείχνει τα ποσοστά των εξωτερικών ελεγκτών. Εδώ το 100% των ερωτηθέντων απάντησαν μονολεκτικά ότι το Excel αποτελεί το μοναδικό εργαλείο υποστήριξης των ελεγκτικών τους εργασιών.

Πέραν αυτού όμως, κανείς από τους ερωτηθέντες εξωτερικούς ορκωτούς λογιστές δεν γνώριζε ιδιαίτερα κάποιο άλλο λογισμικό παρά μόνον ότι το GAS διδάσκεται πλέον στα μαθήματα του Σώματος των Ορκωτών Λογιστών και Ελεγκτών. Μας λυπεί βεβαίως το γεγονός ότι ακόμα οι έλληνες εξωτερικοί ελεγκτές δεν χρίζουν της βοήθειας όπου παρέχει κάποιο εξελιγμένο λογισμικό.

Ας αναλύσουμε τον ακόλουθο πίνακα:

Πόσο μελλοντική κρίνεται την εισαγωγή κάποιου νέου ελεγκτικού λογισμικού στην Ελλάδα; (Η ερώτηση συνοδεύτηκε από την ενημέρωση των ελεγκτών για τα υπάρχοντα λογισμικά στην Αμερική)	Εξωτερικοί Ελεγκτές	Εσωτερικοί Ελεγκτές
Μεταξύ 5 και 10 ετών	2	8
Περισσότερο από 10 έτη	8	2

Πίνακας 4.

Στον προηγούμενο πίνακα απεικονίζεται οι απαντήσεις των ελεγκτών στην ερώτηση: *Πόσο μελλοντική κρίνεται την εισαγωγή κάποιου νέου ελεγκτικού λογισμικού στην Ελλάδα; (Η ερώτηση συνοδεύτηκε από την ενημέρωση των ελεγκτών για τα υπάρχοντα λογισμικά στην Αμερική)*. Δύο στους δέκα εξωτερικούς ελεγκτές συμφώνησαν ότι μεταξύ των επομένων πέντε και δέκα ετών θα εισαχθεί κάποιο λογισμικό υποστήριξης των ελεγκτικών εργασιών το οποίο και θα αντικαταστήσει το Excel.

Όπως μας είπαν και οι ίδιοι η απάντησή τους αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι οι νέοι εξωτερικοί ελεγκτές διδάσκονται το GAS έναντι του Excel. Πάντως σε καμία περίπτωση δεν έγινε λόγος για κάποιο άλλο από τα προαναφερόμενα λογισμικά. Το σημαντικό ήταν ότι οι ίδιοι ερωτηθέντες ελπίζουν σε κάποιο νέο λογισμικό και δηλώνουν δεχτικοί στο να ασχοληθούν και να μάθουν κάποιο καινούργιο λογισμικό.

Από την άλλη πλευρά οχτώ στους δέκα εσωτερικούς ελεγκτές ελπίζουν ότι μεταξύ των επομένων πέντε και δέκα ετών θα εισαχθεί κάποιο νέο λογισμικό πέραν του Excel και ευελπιστούν μάλιστα ότι θα είναι κατά πολύ περισσότερο εξελιγμένο από το GAS. Δεν μπορούν όμως οι ίδιοι να κρίνουν το Σώμα Ορκωτών Λογιστών και Ελεγκτών διότι δεν έχουν φοιτήσει σε αυτό. Είναι σίγουρα σημαντική η άποψη τους διότι συνεργάζονται στενά με τους εξωτερικούς ελεγκτές και ελπίζουν σε καλύτερες μεθόδους συνεργασίας με αυτούς. Το σημαντικό είναι ότι η ύπαρξη του ανταγωνισμού και της παγκοσμιοποίησης θα ωθήσει τις εταιρείες στις οποίες εργάζονται να υιοθετήσουν πολύ γρηγορότερα των πέντε ετών κάποιο από τα νέα λογισμικά εσωτερικού ελέγχου σε συνδυασμό μάλιστα όπως τόνισαν μερικοί εξ αυτών με κάποιο πρόγραμμα υποστήριξης ελεγκτικών αποφάσεων.

Στην ερώτηση για το αν γνωρίζουν κάποια ελληνική εταιρεία η οποία να παράγει κάποιο λογισμικό υποστήριξης των ελεγκτικών τους εργασιών η απάντηση ήταν προφανώς αρνητική και από τους είκοσι ερωτώντες.

Ερώτηση 4

Έννοιες όπως cryptography, security architecture, operations security σε ποιο βαθμό είναι οικείες στον Έλληνα ελεγκτή; Πόσο σημαντικές πιστεύετε πως είναι;

Παρατηρήσεις :

Η συγκεκριμένη ερώτηση σίγουρα απαιτεί στοιχειώδες γνώσεις αν όχι πληροφορικής τουλάχιστο κατανόησης ανάλογων εννοιών. Γιατί σίγουρα θα ήταν παράλογο από τους περισσότερους αν όχι από όλους τους επιστήμονες οικονομολόγους να μην

περιμένουμε να μας εξηγήσουν έννοιες όπως η κρυπτογραφία, η ασφάλεια της αρχιτεκτονικής των υπολογιστών και της ασφάλειας των λειτουργιών.

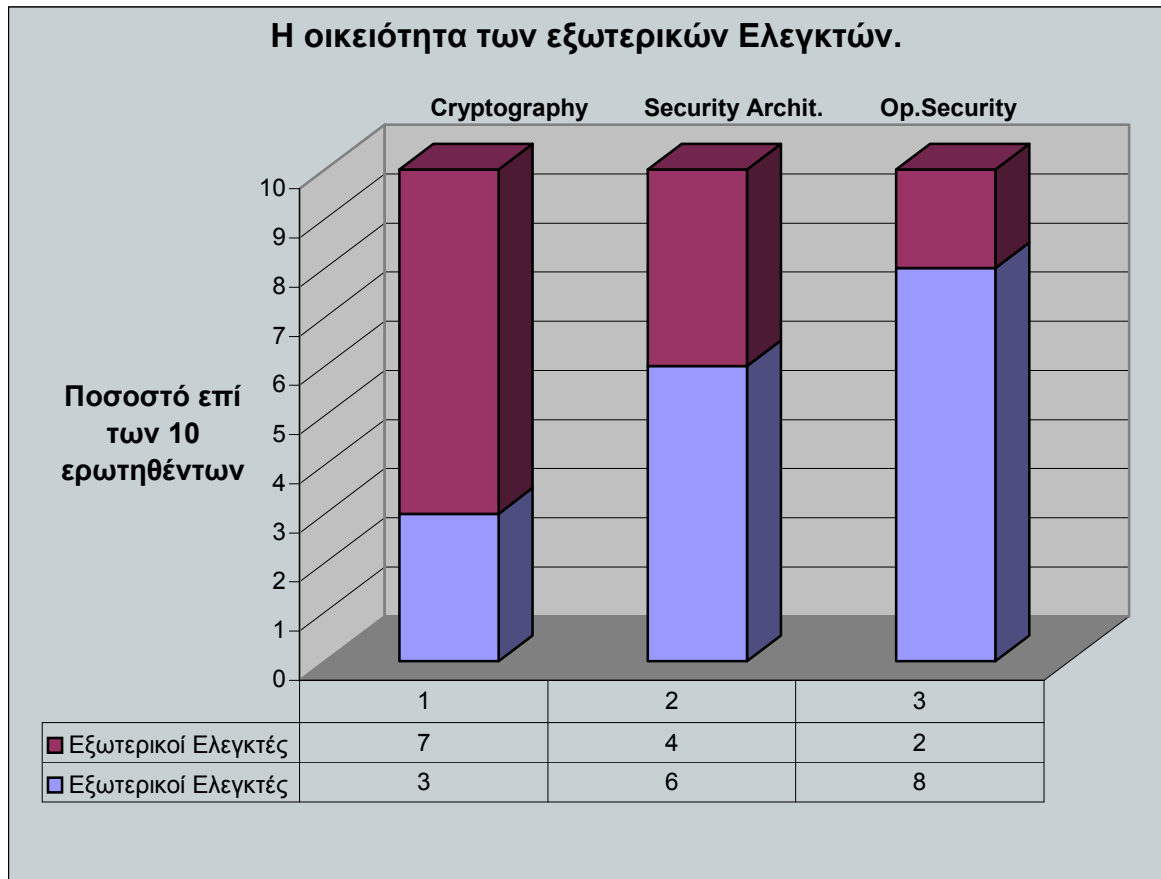
Παρακάτω παρατίθεται ο πίνακας στον οποίο φαίνονται οι απαντήσεις της ερώτησης αυτής:

Πόσο οικείοι είστε με τις έννοιες ;	<i>cryptography</i>	<i>security architecture</i>	<i>operations security</i>	Βαθμός εξοικείωσης
Εξωτερικοί Ελεγκτές	3	6	8	Καθόλου
Εξωτερικοί Ελεγκτές	7	4	2	Αρκετά
Εσωτερικοί Ελεγκτές	0	2	2	Καθόλου
Εσωτερικοί Ελεγκτές	10	8	8	Αρκετά

Όπως φαίνεται στα διαγράμματα και από τα δεδομένα του πίνακα αρκετοί από τους εσωτερικούς ελεγκτές έχουν οικειοποιηθεί αρκετά με την έννοια της κρυπτογραφίας. Χαρακτηριστικό επιπλέον είναι ότι όλοι οι εσωτερικοί ελεγκτές με τρεις εξαιρέσεις μας έδωσαν και παράδειγμα εξήγησης του όρου. Σε σύγκριση με αυτούς οι εξωτερικοί ελεγκτές (όσοι από αυτούς απάντησαν ότι γνωρίζουν τον όρο) δεν ήταν σε θέση να μας δώσουν κάποιο παράδειγμα (μόνο δύο εκ των επτά). Αυτό ίσως εξηγείτε ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές εμπλέκονται αρκετά περισσότερο από ότι οι εξωτερικοί με προγραμματιστές υπολογιστών λόγω του ότι και οι δύο ανήκουν στο υπαλληλικό προσωπικό κάποιας εταιρείας. Αυτή ακριβώς είναι και η αιτία όπου τα ποσοστά άγνοιας των επόμενων εννοιών, δηλαδή των security architecture και operation security είναι αντίστοιχα ως ποσοστό, 20% και 20% για τους εσωτερικούς ελεγκτές. Και επιπλέον αυτοί οι δύο εσωτερικοί ελεγκτές οι οποίοι δηλώνονται από εμάς ότι δεν γνώριζαν αυτές τις έννοιες δεν μας απάντησαν αρνητικά εξ αρχής αλλά αντίθετα έδωσαν κατά κάποιο τρόπο λάθος ερμηνεία των εννοιών. Από την άλλη οι εξωτερικοί ελεγκτές ως ποσοστό επί τοις εκατό είχαν:

60% και 80% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν τις έννοιες security architecture και operation security. Μάλιστα δυο εξ αυτών που απάντησαν ότι γνωρίζουν σημείωσαν επιπλέον ότι τις έχουν ακούσει σε τηλεοπτικές εκπομπές. Πάντως από την ερμηνεία τους αντιληφθήκαμε ότι μάλλον τα είχαν παρερμηνεύσει οι περισσότερο εκ των εξωτερικών. Αυτές οι απαντήσεις των εξωτερικών ελεγκτών από την άλλη θα μπορούσαν να ερμηνευτούν ότι μια πιθανή αιτία μη μελέτης θεμάτων πληροφοριακών συστημάτων είναι και το γεγονός ότι ασχολούνται ως ελεύθεροι επαγγελματίες και το επάγγελμα του επαγγελματία ελεγκτή είναι κάπως κλειστό. Δηλαδή μέσω της προϋπηρεσίας του κάποιος ελεγκτής ανέρχεται σιγά σιγά στη κλίμακα όπου αντιστοιχεί (ασκούμενος, τακτικός, επίκουρος, ορκωτός ελεγκτής και λογιστής) και ουσιαστικά αποκτά μεγαλύτερη πελατεία. Δεν είμαστε εμείς αυτοί οι οποίοι θα κρίνουν την οργάνωση του σώματος των Ορκωτών Λογιστών και Ελεγκτών σίγουρα όμως μπορούμε να εκφράσουμε τη γνώμη μας και να πούμε ως ελέγχει τουλάχιστον του Σώμα αυτούς που ελέγχουν τακτικότερα και σύμφωνα με κάποιες άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γιατί όπως χαρακτηριστικά τόνισε ο κ. Πρωτοψάλτης, πρόεδρος του σώματος, μπορεί να έχουμε το ίδιο πρότυπο όσον αφορά τον έλεγχο επιχειρήσεων που υποστηρίζουν πληροφοριακή υποδομή, σίγουρα όμως το επίπεδο των ελλήνων ελεγκτών είναι αρκετά χαμηλότερο από αυτό πχ των

άγγλων. Και εδώ νομίζουμε ότι δεν ευθύνεται μόνο η προσωπική πρωτοβουλία των άγγλων ελεγκτών αλλά και το ίδιο το Αγγλικό Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών και Λογιστών.

Διάγραμμα 7

Στο παραπάνω διάγραμμα απεικονίζονται οι απαντήσεις των εξωτερικών ελεγκτών όπου θα ήταν καλό να το συγκρίναμε και οπτικά με το επόμενο διάγραμμα στο οποίο απεικονίζονται οι απαντήσεις των εσωτερικών ελεγκτών όπου εκεί το μοβ χρώμα των στηλών δείχνει ακριβώς το αντίθετο από ότι δείχνει το μωβ των στηλών του διαγράμματος των εξωτερικών ελεγκτών.

Διάγραμμα 8.

Ερώτηση 5

Μπορείτε να αναφερθείτε, βασιζόμενος στην εμπειρία σας, σε κάποια απάτη στηριζόμενη στη χρήση πληροφορικής τεχνολογίας; Πιστεύετε πως η εφαρμογή κάποιου ελεγκτικού προτύπου θα προλάμβανε την απάτη αυτή;

Παρατηρήσεις :

Στην ερώτηση αυτή στοχεύουμε να επιχειρηματολογήσουμε κατά κάποιο τρόπο τις προηγούμενες απαντήσεις με τη χρήση παραδείγματος. Η απαίτηση της

συγκεκριμένης ερώτησης ίσως προκαλεί και την καχυποψία των ελεγκτών, διότι αναζητούμε από αυτούς κάποιο παράδειγμα συγκεκριμένης όμως οικονομικής ατασθαλίας όπου αναζητούμε να εντοπίσουμε επιπλέον και κάποιο πρότυπο υποστήριξης των ελεγκτών σε υποκείμενους ελέγχους επιχειρήσεων η οποίες υποστηρίζονται από πληροφοριακά συστήματα.

Το αρνητικό ίσως των απαντήσεων σε αυτή την ερώτηση βρίσκεται σε ότι μας απάντησαν οι εξωτερικοί ελεγκτές διότι οι εσωτερικοί από την πλευρά τους, με το δίκαιο τους βέβαια, μας είπαν ότι η αναζήτηση απατών είναι δουλεία των εξωτερικών ελεγκτών. Τώρα κατά πόσο ένας εξωτερικός ελεγκτής μπορεί να εντοπίσει εύκολα μια τέτοια απάτη μόνο με την μία ή δυο φορές το μήνα επίσκεψής του στο λογιστήριο των ελεγχόμενων επιχειρήσεων όπου ουσιαστικά ελέγχει τα οριστικά ισοζύγια είναι άλλη υπόθεση (τυπικώς καθορίζονται πολύ συχνότερες απαντήσεις όπως θα δούμε παρακάτω). Εμάς μας ενδιαφέρει μόνο το γεγονός ότι ένας εξωτερικός ελεγκτής πιστοποιεί μόνο την εναρμόνιση των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων με τις αρχές και τους κανόνες όπου ορίζονται στο ενιαίο γενικό ελληνικό λογιστικό σχέδιο και στον κώδικα βιβλίων και στοιχείων ισχύει. Ας δούμε το ακόλουθο διάγραμμα:

Ένας εκ των δέκα ερωτηθέντων εξωτερικών ελεγκτών μας είπε ότι λόγω της ελεγκτικής επιχειρηματικής δεοντολογίας που τον διακατέχει δεν μπορεί να απαντήσει σε τέτοιου είδους ερώτηση. Το σημαντικό τουλάχιστον σε αυτή την απάντηση ήταν ότι είτε πρόβαλε κάποια δικαιολογία για να μη φανεί ότι δε γνωρίζει κάτι τέτοιο είτε ότι όντως τηρεί αυστηρά τις αρχές των ελεγκτικών δεοντολογιών. Οι υπόλοιποι δε εννέα μας είπαν ότι δεν γνωρίζουν κάτι ανάλογο. Σε εκείνο ακριβώς το σημείο τους ρωτήσαμε κατά πόσο οι επιχειρήσεις όπου ελέγχουν τηρούν μηχανογραφημένα τη λογιστική τους. Μας απάντησαν πως όλες οι επιχειρήσεις το κάνουν αυτό αλλά εμείς δεν είμαστε υποχρεωμένοι να ελέγξουμε το προγραμματισμό των λογισμικών τους. Δεν αντιλέγουμε διότι δεν υπάρχει κάποια τέτοια υποχρέωση, διερωτόμαστε όμως μήπως θα έπρεπε να υπάρχει; Στο σημείο αυτό μας απάντησαν ότι εάν κρίνουν ότι χρειάζεται να ελέγξουν κάτι τέτοιο θα το κάνουν μέσω της βοήθειας κάποιου προγραμματιστή. Αυτή σίγουρα δεν είναι απάντηση αν σκεφτούμε ότι έκαστος από τους εξωτερικούς ελεγκτές δεν έχει στην άμεση επαγγελματική του πορεία κάποιον συνεργαζόμενο προγραμματιστή, τον οποίο και θα μπορεί να εμπιστευτεί.

Όσον αφορά το τμήμα της ερώτησης το οποίο αναφέρεται σε κάποια προτυποποίηση το άσχημο ήταν ότι κανείς εκ των εξωτερικών ελεγκτών δεν μας απάντησε έστω για το πρότυπο 4401. Αντίθετα μας είπαν ότι εάν χρειαστεί κάτι τέτοιο τότε ανοίγουν τις σελίδες με τα πρότυπα όπου έχουν. Πάντως τέσσερις από τους δέκα δεν είχαν πρόχειρα στη διάθεση τους τα ελεγκτικά πρότυπα για να μας ενημερώσουμε. Το σημαντικό είναι πάντως ότι επτά εκ των δέκα εσωτερικών ελεγκτών μας ενημέρωσαν για το πρότυπο 4401. Αυτό τουλάχιστο δείχνει ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές τουλάχιστο ενδιαφέρονται για τα πρότυπα που ακολουθούν οι εξωτερικοί ελεγκτές στον έλεγχο τους. Μάλιστα ένας εξωτερικός ελεγκτής μας είπε χαρακτηριστικά : οι ελεγκτικές διαδικασίες όπου ακολουθούμε είναι οι ίδιες κάθε φορά οπότε δεν απαιτείτε και ιδιαίτερη παρακολούθηση των προτύπων απλώς αυτά χρειάζονται κάθε που προετοιμάζουμε την απαιτούμενη οικονομική έκθεση-αναφορά, οι οποίες διατίθενται και έτοιμες και απλά ενημερώνονται. Τέλος, προσθέσαμε στην ερώτηση σε μερικούς εκ των ερωτηθέντων (συγκεκριμένα σε 7 εξωτερικούς και σε 3 εσωτερικούς) αν θα μπορούσαν να υποθέσουν πως λειτουργούν οι ελεγκτές των Ηνωμένων Πολιτειών σε ανάλογες περιπτώσεις όπου και δυστυχώς μας απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν συν

κάποιες παρατηρήσεις όσον αφορά ότι υποθέτουν πως αυτοί ίσως έχουν κάποια επιπλέον πρότυπα για αυτό το θέμα.

Ερώτηση 6

Τόσο στις ΗΠΑ, όσο και διεθνώς, αλλά και στην Ελλάδα υπάρχουν ελεγκτικά πρότυπα που προτείνουν ελεγκτικές διαδικασίες και επισημαίνουν ελεγκτικούς κινδύνους στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται από τη χρήση πληροφορικής τεχνολογίας. Πόσο σημαντικά πιστεύετε πως είναι αυτά τα πρότυπα; Σε ποιο βαθμό λαμβάνονται υπόψη από τους Έλληνες ελεγκτές;

Παρατηρήσεις :

Σε αυτή την ερώτηση επιδιώκεται να δούμε κατά πόσο οι ελεγκτές δίνουν σημασία στα ελεγκτικά πρότυπα που τους δίνονται διότι όπως έχουμε μελετήσει σε αρκετά βιβλία και άρθρα το εγχειρίδιο των ελεγκτικών προτύπων πρέπει να αποτελεί το δεξί χέρι των ορκωτών λογιστών και ελεγκτών. Μέσα από αυτό επιπλέον στόχος μας είναι να δούμε τη γνώση των ελεγκτών όσον αφορά το ελεγκτικό πρότυπο 4401, σχετικά με τα πληροφοριακά συστήματα.

Όπως αναφέρθηκε και στην 5^η ερώτηση κανείς εκ των ερωτηθέντων εξωτερικών ελεγκτών δεν γνώριζε το ελεγκτικό πρότυπο 4401, απλά μας σημείωσαν ότι «σίγουρα πρέπει να υπάρχει κάτι ανάλογο» αλλά κάτι πιο συγκεκριμένο κανείς δεν μας απάντησε. «Όποτε και αν χρειαστεί κάτι τέτοιο ανατρέχουμε και το βρίσκουμε» μας είπαν χαρακτηριστικά κάποιοι. Το σημαντικό ήταν ότι τέσσερις εκ των δέκα δεν είχαν στη διάθεσή τους τα πρότυπα για να μας ενημερώσουνε. «Τώρα υπάρχει το ιντερνέτ και ανά πάσα στιγμή βρίσκουμε ότι χρειαζόμαστε»! Είναι σίγουρα μια καλή δικαιολογία κάτι τέτοιο, δηλαδή το ιντερνέτ, αλλά όχι για έναν επαγγελματία ελεγκτή!

Εξωτερικοί Ελεγκτές	Έχετε πρόχειρο το εγχειρίδιο με τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα;	Γνωρίζεται το πρότυπο 4401
Θετική Απάντηση	4	-
Αρνητική Απάντηση	6	10

Πίνακας 6

Για να μπορέσουμε να εξηγήσουμε την απάντηση των εξωτερικών ελεγκτών στην άγνοιά τους για το πρότυπο 4401, όπως άλλωστε απαιτήσαμε και ανάλογη εξήγηση από αυτούς καταλήξαμε στο συμπέρασμα το οποίο και τροφοδότησαν και οι ίδιοι ότι δεν τους έχει φανεί ακόμα χρήσιμο. Μάλιστα ένας εξωτερικός ελεγκτής με τον οποίο και συζητήσαμε τις περισσότερες ώρες, γύρω στις πέντε, μας είπε ότι εμάς δεν μας νοιάζει τόσο η προγραμματιστική πλευρά ενός λογισμικού απλά και μόνο τα συμπεράσματα του λογισμικού. Τη στιγμή κατά την οποία ερωτήθηκε ότι : οι επιχειρήσεις με αυτό τον τρόπο μπορούν να μεταχειρίζονται όπως θέλουν κάποιο πρόγραμμα και να «μαγειρεύουν» τις χρηματοοικονομικές τους πληροφορίες απλά μας απάντησε «κακό του κεφαλιού τους»! οι ελεγκτικές διαδικασίες όπου ακολουθούμε είναι οι ίδιες κάθε φορά οπότε δεν απαιτείτε και ιδιαίτερη παρακολούθηση των προτύπων απλώς αυτά χρειάζονται κάθε που προετοιμάζουμε την απαιτούμενη οικονομική έκθεση-αναφορά, οι οποίες διατίθενται και έτοιμες και απλά ενημερώνονται.

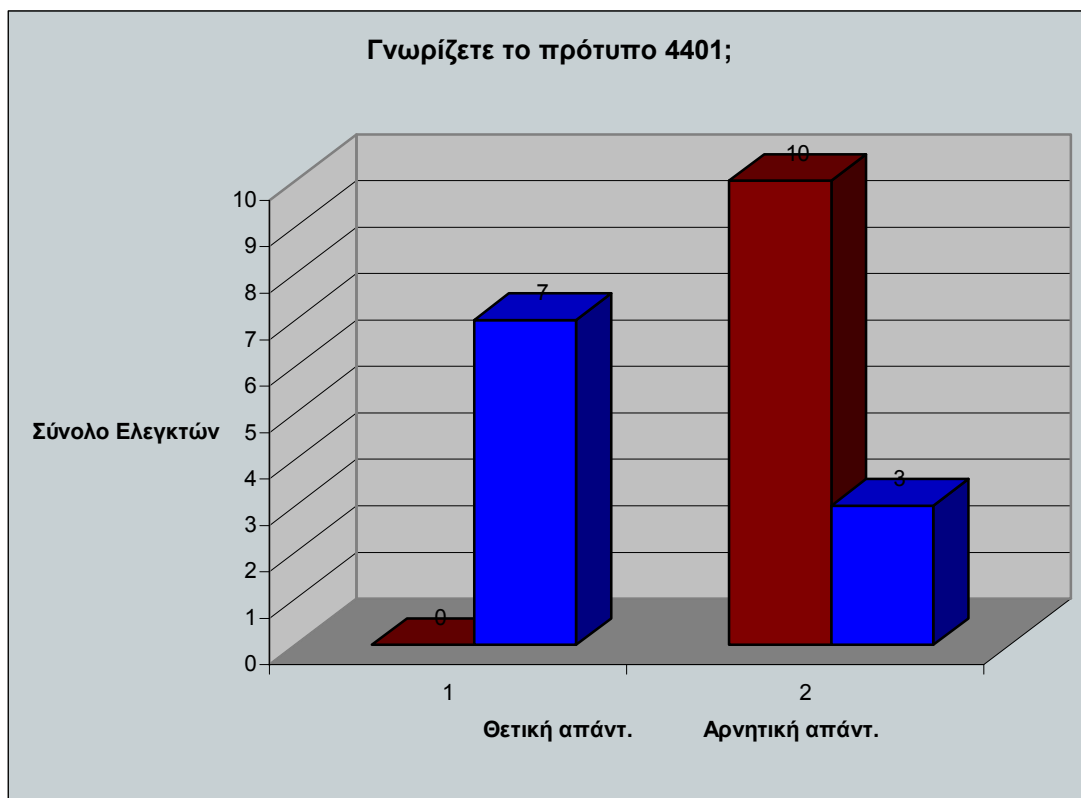
Εις αντίθεση πάντως εκ των εξωτερικών ελεγκτών, εφτά εκ των δέκα ερωτηθέντων εσωτερικών ελεγκτών όχι μόνο ήξεραν το ελεγκτικό πρότυπο 4401 αλλά επιπλέον

είχαν και στη διάθεση τους το εγχειρίδιο των ελεγκτικών προτύπων (εκτός από έναν). Αυτό τουλάχιστο δείχνει ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές ενδιαφέρονται για τα πρότυπα όπου ακολουθούν οι εξωτερικοί ελεγκτές κατά τη διάρκεια του ελέγχου τους. Τώρα το κατά πόσο αυτό εφαρμόζεται στην πραγματικότητα, είναι μάλλον μια ουτοπία.

Εσωτερικοί Ελεγκτές	Έχετε πρόχειρο το εγχειρίδιο με τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα;	Γνωρίζεται το πρότυπο 4401
Θετική Απάντηση	6	7
Αρνητική Απάντηση	4	3

Πίνακας 7.

Στο διάγραμμα όπου ακολουθεί απεικονίζεται η γνώση των εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών όσον αφορά το πρότυπο στο οποίο αναφέρεται οτιδήποτε σχετικό με τη πληροφοριακή υποδομή των επιχειρήσεων(4401). Σε αυτό απεικονίζεται χαρακτηριστικά η διαφορά όπου σημειώθηκε και παραπάνω μεταξύ των εξωτερικών και των εσωτερικών ελεγκτών, όπου οι μεν δεύτεροι προηγούνται με διαφορά. Κατάσταση η οποία θα έπρεπε να ήταν αντεστραμμένη, δηλαδή οι εξωτερικοί ελεγκτές να υπερτερούσαν εκ των εσωτερικών ελεγκτών.

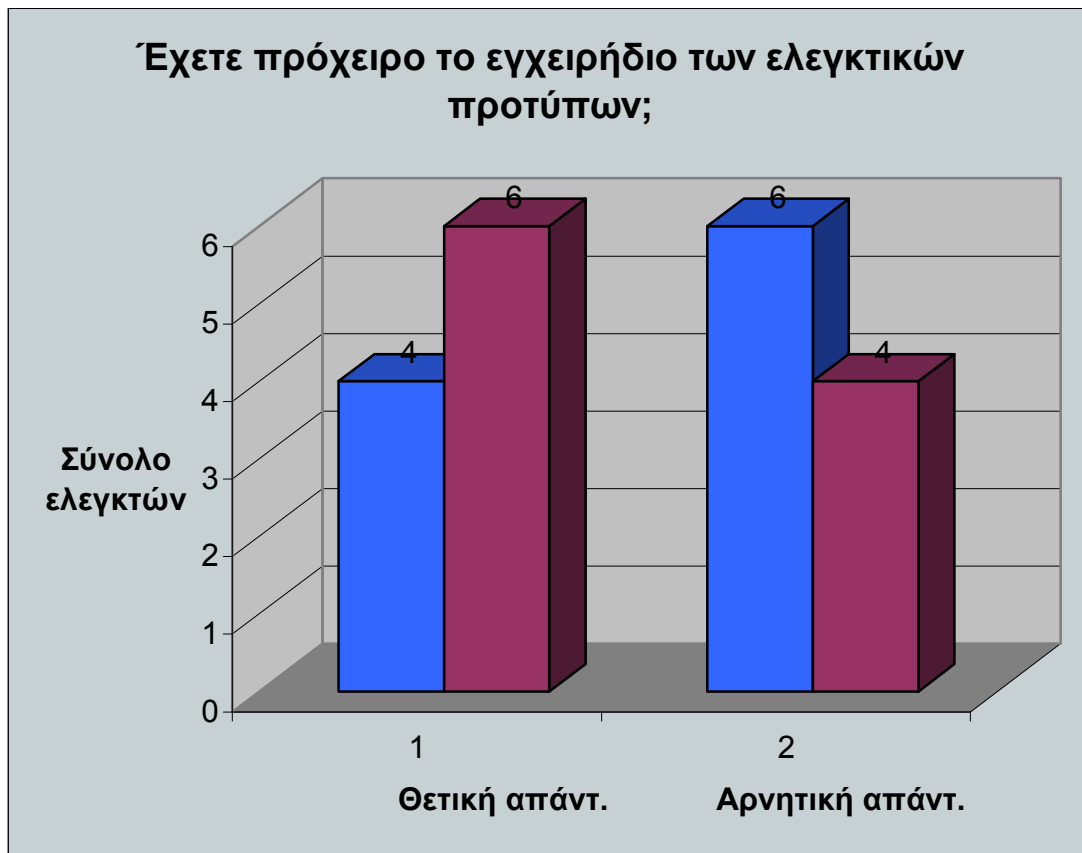

Διάγραμμα 10.

Τέλος, προσθέσαμε στην ερώτηση σε μερικούς εκ των ερωτηθέντων (συγκεκριμένα σε 7 εξωτερικούς και σε 3 εσωτερικούς) αν θα μπορούσαν να υποθέσουν πως λειτουργούν οι ελεγκτές των Ηνωμένων Πολιτειών σε ανάλογες περιπτώσεις όπου και δυστυχώς μας απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν συν κάποιες παρατηρήσεις όσον αφορά ότι υποθέτουν πως αυτοί ίσως έχουν κάποια επιπλέον πρότυπα για αυτό το θέμα. Το σημαντικό είναι ότι εμείς επιδιώξαμε να τους ρωτήσουμε αν κατά τη γνώμη τους οι αμερικάνοι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν σε κάθε έλεγχο που πραγματοποιούν το εγχειρίδιο των ελεγκτικών προτύπων. Κάτι τέτοιο αποφεύχθηκε να απαντηθεί εκτός από μια σημείωση ενός ότι εκεί μπορεί να είναι πιο αυστηρά τα πράγματα. Η αλήθεια είναι πως ναι, έτσι είναι και αυτό το καταλάβαμε από τη Price Water House Couper (η οποία είναι παγκόσμια) όπου εκεί οι έστω και δυο εσωτερικοί ελεγκτές όπου συναντήσαμε ήταν αρκετά ενημερωμένοι από κάθε έναν εκ των ερωτηθέντων, είτε εξωτερικό είτε εσωτερικό.

Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζεται το πλήθος των εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών οι οποίοι είχαν στη διάθεση τους το εγχειρίδιο των ελεγκτικών προτύπων,

όπου όπως προαναφέρθηκε έξι εκ των δέκα εξωτερικών και έξι εκ των δέκα εσωτερικών το είχαν πρόχειρο στη διάθεσή τους.

Διάγραμμα 11.

Στο σημείο αυτό αξίζει επιπλέον να σημειώσουμε ότι μόλις τηλεφωνήσαμε στην αντιπρόσωπο του ISACA (Information Systems Audit and Control Association) στην Ελλάδα και της είπαμε σχετικά με την έρευνα όπου διεξάγουμε μας σημείωσε χαρακτηριστικά: «στην Ελλάδα όσον αφορά την ελεγκτική εν συγκρίσει με τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

Ερώτηση 7

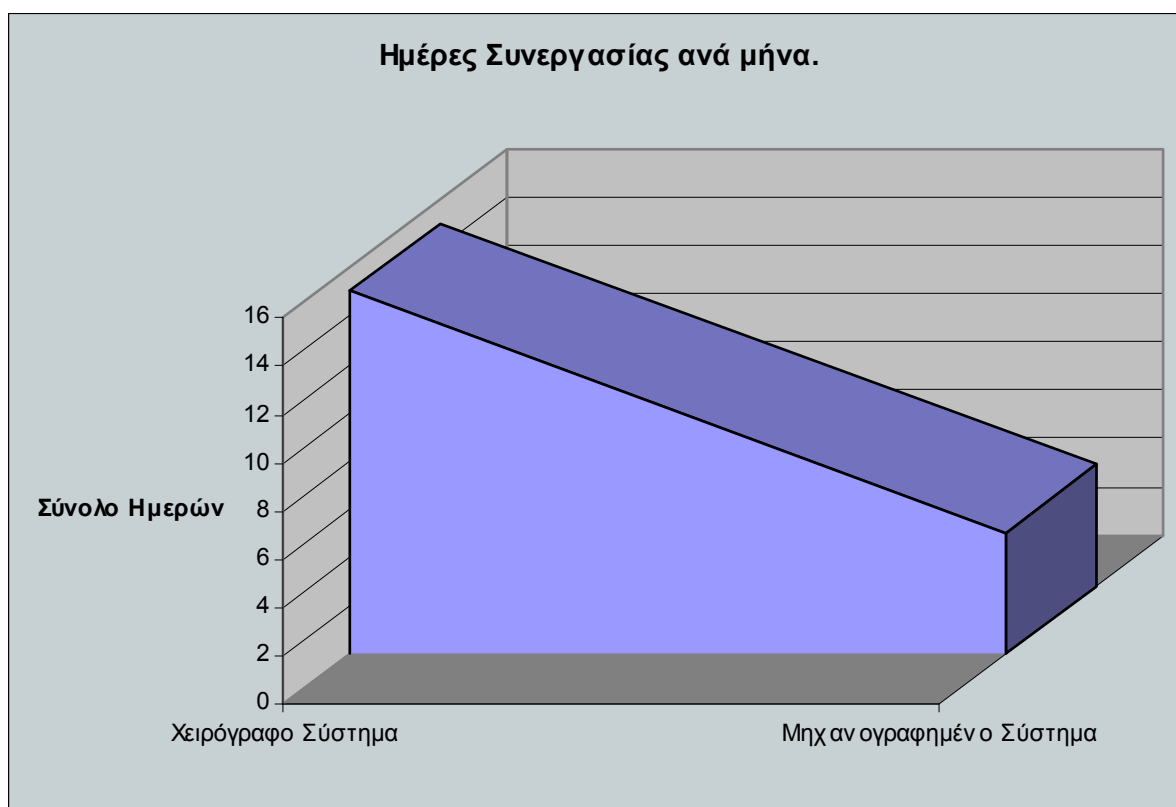
Το νέο ελεγκτικό περιβάλλον που διαμορφώθηκε λόγω της χρήσης πληροφορικής τεχνολογίας απαιτεί συνεργασία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου που δε θα περιορίζεται σε ένα διάστημα μερικών ημερών αλλά θα είναι συνεχής. Τι βήματα προσαρμογής σε αυτή τη νέα πραγματικότητα έχουν κάνει οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα;

Παρατηρήσεις:

Όπως έχουμε μελετήσει και παρουσιάσει στα πρώτα τμήματα αυτής της εργασίας οι έννοιες της συνεχής λογιστικής και της συνεχής ελεγκτικής έχουν συμβάλει σημαντικά και καθοριστικά στη αύξηση της συνεργασίας των εξωτερικών με τους εξωτερικούς ελεγκτές, κατάσταση η οποία σιγά σιγά θα οδηγήσει στη συγχώνευση των δυο εξειδικεύσεων σε μια. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά και η Salender Elizabeth το 2006 οι εξωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να γνωρίζουν ακριβώς την δουλειά των εσωτερικών ελεγκτών πράγμα το οποίο σημαίνει ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να κατέχουν γνώσεις σχεδιασμού και ανάπτυξης πληροφοριακών συστημάτων, κάτι το οποίο ισχύει στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Στη συγκεκριμένη ερώτηση στοχεύουμε στο να ξεκαθαρίσουμε αν κι στην Ελλάδα ισχύουν αυτοί οι στενοί δεσμοί επαγγελματικής συνεργασίας εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, όπως συμβαίνει και στην Αμερική. Σίγουρα στην Αμερική έχει ισχυροποιηθεί κατά πολύ αυτή η συνεργασία λόγω των πληροφοριακών συστημάτων αλλά θα είναι πολύ σημαντικό αν επικρατεί συνεργασία των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών και στην Ελλάδα έστω και ανεξαρτήτως των πληροφοριακών συστημάτων.

Αυτό ακριβώς είναι που χαρακτηρίζει και τις απαντήσεις των εξωτερικών ελεγκτών οι οποίοι μας τόνισαν ότι συνεργάζονται αρκετά με το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου (εφόσον υπάρχει) ειδικά με τους λογιστές έκαστης επιχείρησης. Αυτή η απάντηση ήταν αναμενόμενη εφόσον από τους λογιστές λαμβάνουν οι εξωτερικοί ελεγκτές οποιαδήποτε χρηματοοικονομική πληροφορία, το σημαντικό είναι κατά πόσο τα πληροφοριακά συστήματα έχουν επιδράσει τη συνεργασία τους αυτή. Δυστυχώς εδώ οι απαντήσεις σε σύγκριση με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ήταν τελείως αντίθετες. Οι έλληνες εξωτερικοί ελεγκτές πιστεύουν ότι η έστω και πρόιμη εισαγωγή των πληροφοριακών συστημάτων μάλλον έχει περιορίσει την συνεργασία

τους με τους εσωτερικούς ελεγκτές διότι απαιτούνται όλο και λιγότερες διορθώσεις επί των λογιστικών τους χειρισμών, σε σύγκριση με ότι απαιτούσε η χειρόγραφη λογιστική. Μόλις τους εξηγήσαμε λίγο περισσότερο σε σχέση με τις πωλήσεις επί του ιντερνέτ και τη συνεχή λογιστική και ελεγκτική περιμέναμε κάτι διαφορετικό. Αλλά η απάντησή τους ακολούθησε την ίδια αρνητική πορεία. Δηλαδή ότι ναι μεν υπάρχει και υπήρχε συνεργασία εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών αλλά τα πληροφοριακά συστήματα επέδρασαν αρνητικά σε αυτή τη συνεργασία. Κατά τους εξωτερικούς ελεγκτές οι οποίοι και σίγουρα λόγω του ότι δεν έχουν αποκτήσει γνώσεις των πληροφοριακών συστημάτων η συνεργασία των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών μειώθηκε όπως δείχνει και το ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 12.

το διάγραμμα απεικονίζει την απάντηση των εξωτερικών ελεγκτών όταν ρωτήθηκαν επιπλέον αν μπορούν να μας μεταφράσουν αυτή τους τη συνεργασία σε σύνολο ημερών ανά μήνα. Η απάντηση τους όπως φαίνεται και στο διάγραμμα ήταν ότι ενώ παλαιότερα απαιτούταν ένας εξωτερικός ελεγκτής να έρχεται σε επαφή με το τμήμα εσωτερικού ελέγχου ή τους λογιστές έστω και μέσω τηλεφώνου 15 στις 30 ημέρες

του μήνα, τα τελευταία χρόνια η επικοινωνία τους αυτή περιορίστηκε στις 5 ημέρες ανά μήνα.

Εις αντίθεση οι εσωτερικοί ελεγκτές ναι μεν συμφώνησαν με την άποψη των εξωτερικών ότι δηλαδή αυτή τους η συνεργασία περιορίστηκε αλλά τόνισαν επιπλέον ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν έχουν καταλάβει ότι τα πληροφοριακά συστήματα αντιθέτως όχι μόνο περιορίζουν τη συνεργασία τους αυτή αλλά την επιβάλλουν. Μάλιστα έξι εκ των εσωτερικών τόνισαν επιπλέον ότι το επάγγελμα του εξωτερικού ελεγκτή ίσως από ελεύθερος επαγγελματίας αναγκαστικά μεταβληθεί σε σχέση εξαρτημένης εργασίας με κάποιες εταιρείες, διότι λόγω του ιντερνέτ και των πληροφοριακών συστημάτων έκαστη εταιρεία θα απαιτεί και έναν κατά αποκλειστικότητα συνεργαζόμενο εξωτερικό ελεγκτή εκτός και αν έκαστος εσωτερικός ελεγκτής οικειοποιείτε των γνώσεων των εξωτερικών. Αν ισχύσει κάτι τέτοιο τότε σίγουρα οι συνεργασία τους αυτή θα περιοριστεί κατά τη διάρκεια των διαχειριστικών χρήσεων εφόσον απλά ελέγχονται από τους εξωτερικούς ελεγκτές και οι απαιτήσεις που θέτουν οι αρχές και οι κανόνες της ελεγκτικής για τις τεχνολογικές προδιαγραφές των πληροφοριακών συστημάτων. Κάτι τέτοιο όμως τόνισαν ότι είναι αρκετά μελλοντικό για την ελληνική επικράτεια εκτός και αν επιβληθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πάντως όλοι οι εσωτερικοί ελεγκτές οι οποίοι και είχαν κατά πολύ περισσότερες γνώσεις πληροφοριακών δήλωσαν έτοιμοι προς οποιαδήποτε αλλαγή αυτής τους της τωρινής συνεργασίας και μάλιστα απαίτησαν κάτι τέτοιο διότι όπως είπαν δυστυχώς πολλές εταιρείες τροποποιούν πολλές τους χρηματοοικονομικές πληροφορίες άλλοτε εν γνώσει και άλλοτε χωρίς τη γνώση των εξωτερικών ελεγκτών. Εμείς δήλωσαν επιπροσθέτως εργαζόμαστε σε μια εταιρεία και οφείλουμε να κάνουμε ότι μας ζητείται, οι εξωτερικοί ελεγκτές όμως οφείλουν να ελέγχουν κάθε τι εκτός και αν για δικούς τους προσωπικούς λόγους το αποφεύγουν.

Η προηγούμενη αφήνει εκ μέρος των εσωτερικών ελεγκτών πολλά υπονοούμενα τα οποία όμως εφόσον επιδιώξουμε να αναλυθούν θα μας οδηγήσουν έξω από τα όρια της μελέτης μας.

Ερώτηση 8

Η εισαγωγή της πληροφορικής τεχνολογίας μειώνει τη χρήση παραδοσιακών εγγράφων συναλλαγών. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε πως ισχύει αυτό στην Ελλάδα; Πόσο δυσκολότερο καθιστά τον έλεγχο; Το νομικό πλαίσιο που υπάρχει ευνοεί αυτή την εξέλιξη; Τι νομοθετικές ρυθμίσεις πιστεύετε πως πρέπει να πραγματοποιηθούν προς αυτή την κατεύθυνση;

Παρατηρήσεις :

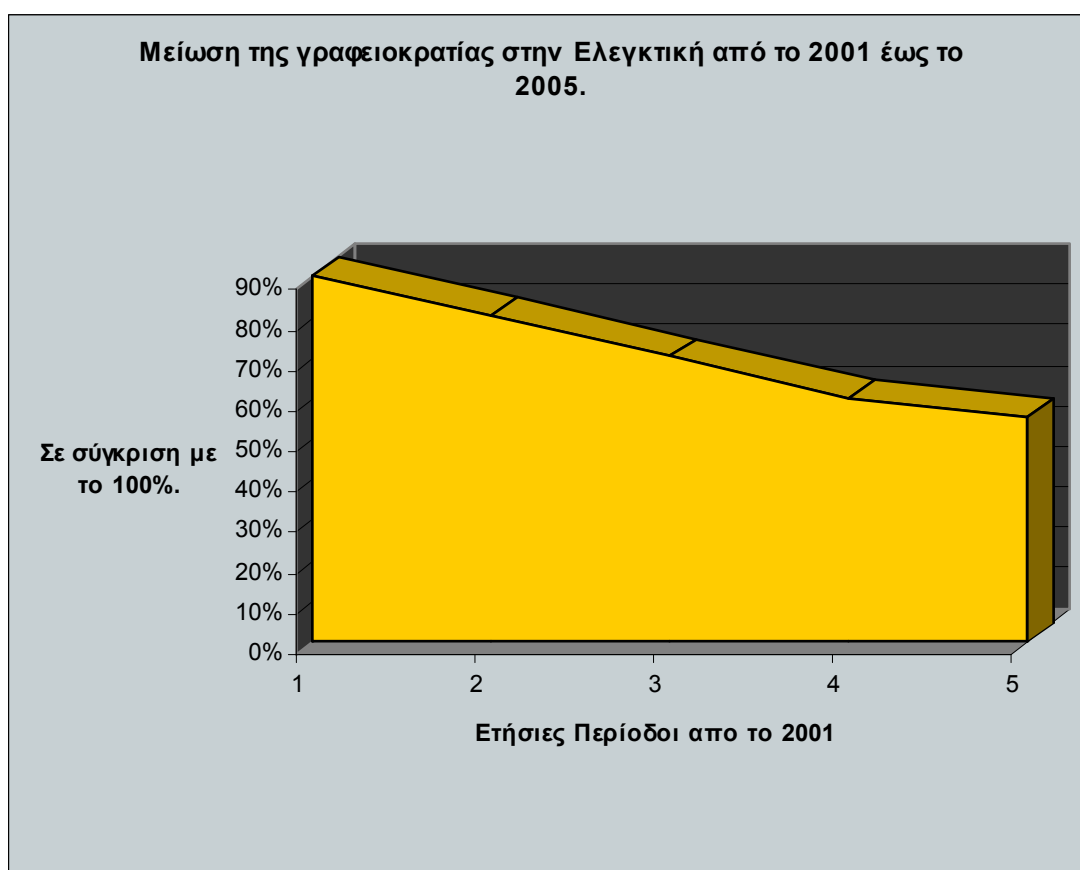
Η συγκεκριμένη ερώτηση θα λέγαμε ότι είναι συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης διότι εδώ αναφερόμαστε στις επιδράσεις των πληροφοριακών συστημάτων έναντι των παραδοσιακών λογιστικών και ελεγκτικών διαδικασιών.

Οι περισσότεροι εκ των είκοσι στο σύνολο ερωτηθέντων ελεγκτών μας είπαν ότι στη Ελλάδα δεν υπάρχει τεράστια γραφειοκρατική μείωση λόγω της εισαγωγής των πληροφοριακών συστημάτων και αυτό κυρίως οφείλεται όπως μας είπαν από τη μία ότι δεν υπάρχει νομοθετική πλαίσιο κάλυψης των πληροφοριακών συστημάτων και άρα των ηλεκτρονικών εγγράφων. Το ακόλουθο διάγραμμα απεικονίζει τα ποσοστιαία δεδομένα των τελευταίων πέντε ετών όσον αφορά τις απαντήσεις το ελεγκτών όπως αυτές απεικονίζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Έτη	2001	2002	2003	2004	2005
Ποσοστιαία μείωση.	10%	20%	30%	40%	45%

Πίνακας 8.

Ο πίνακας συμπληρώθηκε έπειτα από ομαδοποίηση των ποσοστιαίων απαντήσεων που μας έδωσαν οι εξωτερικοί ελεγκτές όταν επιπλέον τους ρωτήθηκε : πώς θα μας περιέγραφαν με τη χρήση ποσοστών τη μείωση της γραφειοκρατίας στην ελεγκτική τα τελευταία πέντε χρόνια λόγω της εισαγωγής των πληροφοριακών συστημάτων. Τα δεδομένα του πίνακα απεικονίζονται στο επόμενο διάγραμμα το οποίο μας δείχνει πόσο έχει μειωθεί η γραφειοκρατία ως συναρτήσει της 100% χρήσης της.

Διάγραμμα 13.

Μείωση της γραφειοκρατίας στην ελεγκτική δεν σημαίνει αύξηση της μηχανογραφικής τήρησης των λογιστικών εργασιών αλλά αύξηση της χρήσης των πληροφοριακών εργαλείων ελεγκτικής, τόνισαν αρκετοί εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτές. Σε αυτή τη περίπτωση το ακόλουθο διάγραμμα για την απεικονίζει την γραφειοκρατική μείωση των ελεγκτικών εγγράφων στη Ελλάδα από την σκοπιά της χρήσης των πληροφοριακών εργαλείων και μεθόδων της ελεγκτικής. Όπως δείχνει και το διάγραμμα δεν υπάρχει καμία μείωση από το 2001 στον τρόπο διεξαγωγής των

ελεγκτικών διαδικασιών έπειτα από την αρχική μείωση που επήλθε πριν το 2001 λόγω της εμφάνισης του Microsoft Office και του GAS. Δηλαδή τα εργαλεία του Microsoft Office και το ελεγκτικό λογισμικό GAS το οποίο απλά παρέχει τις ίδιες δυνατότητες με αυτές του Microsoft Office ήταν η μοναδική πληροφοριακή αλλαγή όπου επήλθε στην ελεγκτική. Σε σύγκριση πάντως με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και όχι μόνο είμαστε αρκετά πίσω.

Διάγραμμα 14.

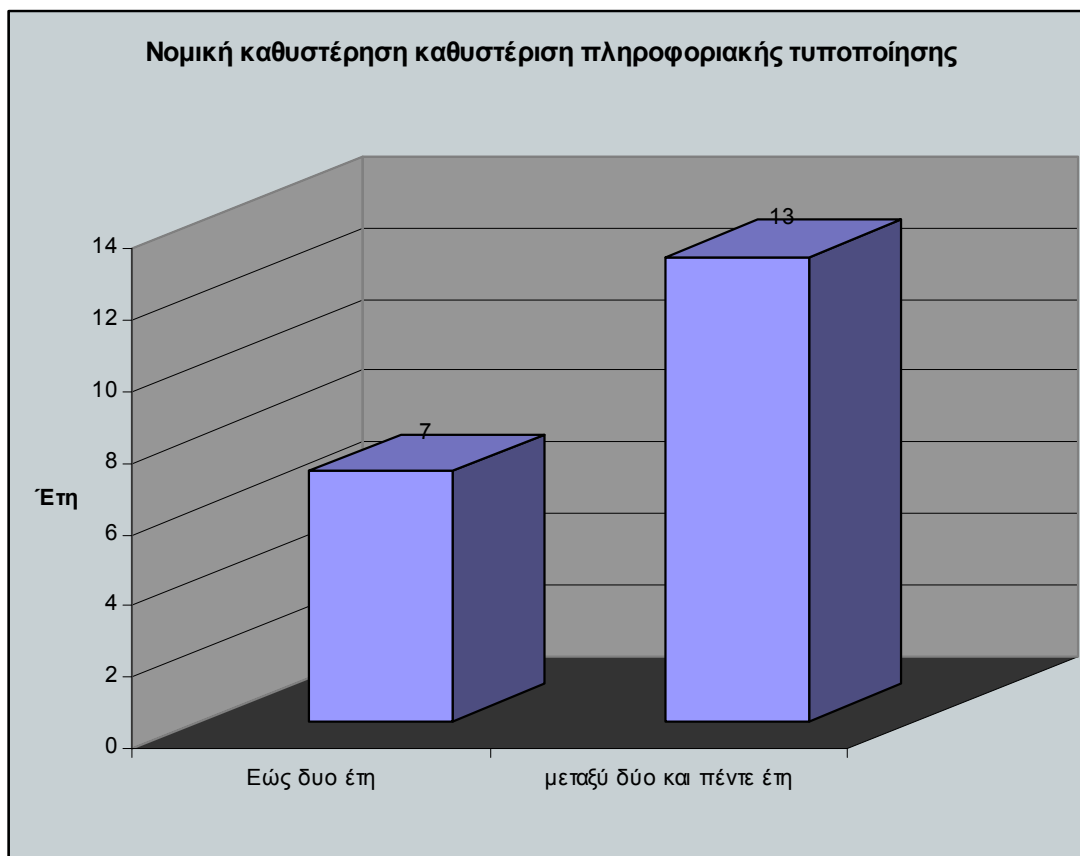
Όσον αφορά το τμήμα της ερώτησης για το κατά πόσο δύσκολο καθιστά ένα πληροφοριακό σύστημα ελεγκτικής τις ελεγκτικές διαδικασίες η απαντήσεις όλων (αν και υποθετικές κυρίως για τους εξωτερικούς ελεγκτές) ήταν οι ίδιες, όπου δηλαδή συμφωνούσαν και οι είκοσι ότι σίγουρα θα είναι ακόμα πιο εύκολος και λιγότερα περίπλοκος ο οποιοσδήποτε χρηματοοικονομικός έλεγχος. Όλοι τους ανεξαιρέτως έκφρασαν με απόλυτη βεβαιότητα το γεγονός ότι σε οποιαδήποτε εξέλιξη τροχοπέδη θα αποτελέσει η αναγκαία νομοθετική θέσπιση. Συγκεκριμένα όταν ερωτήθηκαν

επιπλέον να κρίνουν το χρονικό διάστημα όπου απαιτείται από το νόμο μας είχαν «Ελλάδα είμαστε, ένα εύλογο διάστημα δυο με πέντε έτη θα χρειαστεί!»! Είναι ενδιαφέρον να παρακολουθήσουμε τον ακόλουθο πίνακα ο οποίος μας δείχνει τις απαντήσεις των ελεγκτών όσον αφορά κάποιο πιθανολογούμενο νομοθετικό κόλλημα προς εγκυρότητα οποιονδήποτε πληροφοριακής εξέλιξης. Όταν αναφερόμαστε σε νομοθετικό κόλλημα κυρίως εννοούμε την ελεγκτική προτυποποίηση οποιασδήποτε πληροφοριακής εξέλιξης.

	Νομοθετική χρονική επιβάρυνση πληροφοριακής πληροφοριακής εφαρμογής < 2 ετών.	Νομοθετική χρονική επιβάρυνση πληροφοριακής πληροφοριακής εφαρμογής >2 ετών.
Εξωτερικοί Ελεγκτές	3	7
Εσωτερικοί Ελεγκτές	4	6

Πίνακας 9.

Όπου έπειτα διεξάγεται βάση των δεδομένων του πίνακα το ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 15.

Στο παραπάνω διάγραμμα απεικονίζεται το σύνολο των ελεγκτών (εσωτερικοί και εξωτερικοί) όπου χωρίζονται αθροιστικά βάση του πίνακα σε αυτούς όπου πιστεύουν ότι οποιαδήποτε πληροφοριακή εξέλιξη απαιτεί το πολύ 2ετή διάρκεια προτυποποίησης και σε αυτούς όπου πιστεύουν ότι οποιαδήποτε πληροφοριακή εξέλιξη απαιτεί από 2ετή έως 5ετή διάρκεια προτυποποίησης.

Ερώτηση 9

Το Amazon αποτελεί το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα επιχείρησης που πραγματοποιεί πωλήσεις αποκλειστικά μέσω διαδικτύου. Στη χώρα μας υπάρχουν αντίστοιχες επιχειρήσεις όπως το e-shop. Ποιες ελεγκτικές διαδικασίες ακολουθούνται στην περίπτωση που οι πωλήσεις πραγματοποιούνται μέσω διαδικτύου; Σε τι βαθμό

διαφέρουν οι ελεγκτικές αυτές διαδικασίες από εκείνες που ακολουθούνται για τον έλεγχο των παραδοσιακών πωλήσεων; Το ισχύον νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα κατοχυρώνει αυτές τις ελεγκτικές διαδικασίες; Τι ελεγκτικές διαδικασίες θα θέλατε να εφαρμοστούν αλλά αυτό καθίσταται αδύνατο λόγω της παρούσας κατάστασης;

Παρατηρήσεις :

Στη συγκεκριμένη ερώτηση επιδιώκεται ο έλεγχος του κατά πόσο οι ερωτηθέντες ελεγκτές έχουν ασχοληθεί (ελέγξει) επιχειρήσεις η οποίες δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στο ιντερνέτ όπως για παράδειγμα η ελληνική e-shop.

Ίσως φταίει το γεγονός ότι ακόμα δεν υπάρχουν στην Ελλάδα πολλές ηλεκτρονικές επιχειρήσεις οι οποίες και να απαιτείται να ελεγχθούν από εξωτερικούς ελεγκτές, ίσως πάλι φταίει το γεγονός ότι οι ερωτηθέντες ελεγκτές οι οποίοι απευθυνθήκαμε δεν έτυχε να ασχοληθούν με τέτοιες επιχειρήσεις. Το σίγουρο είναι πάντως ότι ενώ πρόκειται για μια ερώτηση όπου αναμενόταν η μεγαλύτερη χρονικά συζήτηση το προς εξέταση θέμα καλύφθηκε σε τρία λεπτά κατά μέσο όρο και από τους είκοσι ελεγκτές διότι και οι είκοσι μας απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν τις ελεγκτικές διαδικασίες οι οποίες απαιτούνται στον έλεγχο τέτοιων επιχειρήσεων. Επιπροσθέτως σημείωσαν το ενώ δεν γνωρίζουν το ισχύον νομικό πλαίσιο για τις ηλεκτρονικές οικονομικές συναλλαγές είναι σίγουροι ότι από τι μια μπορεί να μην υπάρχει και από την άλλη εάν υπάρχει θα είναι αρκετά ελλιπείς. Τα δύο υποερωτήματα τις ερώτησης δηλαδή :

- 1 Σε τι βαθμό διαφέρουν οι ελεγκτικές αυτές διαδικασίες από εκείνες που ακολουθούνται για τον έλεγχο των παραδοσιακών πωλήσεων; και
- 2 Τι ελεγκτικές διαδικασίες θα θέλατε να εφαρμοστούν αλλά αυτό καθίσταται αδύνατο λόγω της παρούσας κατάστασης;

Δεν μας δόθηκε περιθώριο να τα σχολιάσουμε περισσότερο διότι η απάντηση τους ήταν αρκετά προβλέψιμη εφόσον στα υπόλοιπα υποερωτήματα δεχθήκαμε τις προαναφερθείσες απαντήσεις. Εμείς πάντως έστω για την e-shop επιδιώξαμε να επικοινωνήσουμε με τους εκπροσώπους της στην Αθήνα όπου και τους ζητήσαμε να δεχθούν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο μας. Η αρχική τους απάντηση ήταν ότι δεν υπάρχει τμήμα εσωτερικού ελέγχου και αν επιθυμούμε να απαντηθεί από το

προϊστάμενο λογιστηρίου. Το δεχθήκαμε έστω ως προς επιβεβαίωση των προαναφερόμενων απαντήσεων των ερωτηθέντων ελεγκτών. Έπειτα από δύο ημέρες δεχθήκαμε κάποιο τηλεφώνημα από τον προϊστάμενο λογιστηρίου ο οποίος και μας είπε ότι δεν μπορεί να απαντήσει στις ερωτήσεις μας λόγω του γεγονότος ότι για αυτόν είχαν κάποιον βαθμό δυσκολίας.

Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα το οποίο και μας επιβεβαίωσε ο καθηγητής κύριος Ανδρέας Μπομπόρτσας, έπειτα από συζήτηση που είχαμε μαζί του και ο οποίος ασχολείται με ανάλογη συγγραφή βιβλίου επί παραπλήσιου θέματος σχετικά με τα οικονομικά του ιντερνέτ.

Ερώτηση 10

Στο άμεσο μέλλον θα υπάρχουν επιχειρήσεις που θα δραστηριοποιούνται σχεδόν εξ ολοκλήρου στο διαδίκτυο, επιχειρήσεις με εικονικούς πωλητές, εικονικά ταμιά, εικονικά σημεία πώλησης, εικονικές αποθήκες, εικονικά λογιστήρια. Πώς πιστεύετε ότι θα ελέγχονται αυτές οι επιχειρήσεις για να δημοσιεύουν τις λογιστικές τους καταστάσεις και στη συνέχεια να φορολογούνται;

Παρατηρήσεις :

Στην ερώτηση αυτή επιδιώκουμε από τους ελεγκτές να μας περιγράψουν ένα υποθετικό σενάριο στο οποίο και θα περιγράφεται η ελεγκτική διαδικασία η οποία θα ακολουθηθεί σε ανάλογη περίπτωση.

Όσο και αν ακούγεται παράλογο δυστυχώς κανείς δεν μας περιέγραψε ένα σενάριο όπως θα όφειλε απλά και μόνο διότι δεν είχαν τις ανάλογες ικανότητες. Το βασικό όμως ήταν ότι την άρνησή τους αυτή την επιχειρηματολόγησαν επιπροσθέτως λέγοντάς μας ότι «ακόμα και αν προλάβουμε τέτοιους ελέγχους ηλικιακά, δεν θα έχουμε την ευχέρεια υιοθέτησης κάποιου προσωπικού σχεδιασμού ελέγχου, αλλά κάτι τέτοιο θα μας επιβληθεί από το Σώμα Ορκωτών Λογιστών και Ελεγκτών». Επεξηγηματικά μας είπαν οι εξωτερικοί ελεγκτές ότι το Σώμα δεν τους ζητά κάποια

συμβουλή σε οποιασδήποτε βελτιώσεις νόμων και προτύπων υιοθετεί, απλά τους τα κοινοποιεί. Δήλωσαν μερικοί εξ αυτών ότι θα ήθελαν να συμβάλλουν και οι ίδιοι με την πείρα τους σε ενδεχόμενες νέες προτυποποιήσεις και βελτιώσεις έστω μέσω της συμπλήρωσης κάποιων ερωτηματολογίων από το σώμα αλλά κάτι τέτοιο δύσκολα θα γίνει στο μέλλον εφόσον δεν γίνεται στο παρόν. Οι νεώτεροι ελεγκτές μας έκφρασαν κάποια υποθετικά σενάρια τα οποία και κρίναμε πολύ εισαγωγικού χαρακτήρα και για αυτό δεν τα αναφέρουμε.

Από την άλλη οι εσωτερικοί ελεγκτές μας έδωσαν κάποιες περισσότερο αξιόλογες απαντήσεις. Σε γενικές γραμμές μας περιέγραψαν μία ομάδα ατόμων η οποία θα οργανώσει μια καλά «οχυρωμένη» ηλεκτρονικά επιχείρηση η οποία και θα ελέγχεται βάση λογισμικών συνεχής ελεγκτικής και λογιστικής. Υπέθεσαν ότι η συνεχής ελεγκτική θα εφαρμόζεται σε συνδυασμό ηλεκτρονικής εξωτερικής και εσωτερικής ελεγκτικής, βάση της οργάνωσης του εσωτερικού ελέγχου η οποία και θα διέπεται από τα νομικά πλαίσια του Σώματος Ορκωτών Λογιστών και Ελεγκτών. Αυτό ίσως σημαίνει κατά τη γνώμη τους ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές θα συνεργάζονται με τους εσωτερικούς και τους προγραμματιστές μιας ηλεκτρονικής επιχείρησης από την έναρξή της ακόμα. Και όμως η περιγραφή όπου μας έδωσαν δεν απέχει και πολύ από τον τρόπο όπως λειτουργούν στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Ερώτηση 11

Πόσο σημαντική πιστεύετε πως είναι η απόκτηση κάποιου πιστοποιητικού εσωτερικού ελεγκτή πληροφορικής τεχνολογίας, όπως αυτά που παρέχονται από IIA και ISACA, τόσο για την επαγγελματική του σταδιοδρομία, όσο και για την ουσιαστική αξιοποίηση των γνώσεων που αποκτώνται;

Παρατηρήσεις :

Σε αυτή την ερώτηση επιδιώκουμε να δούμε από τη μία κατά πόσο οι ελεγκτές επιθυμούν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και κατά πόσο γνωρίζουν την ύπαρξη αυτών των πτυχίων.

Αρχικά ας δούμε τις απαντήσεις των εξωτερικών ελεγκτών. Και οι δέκα ανεξαιρέτως μας είπαν ότι επιθυμούν να αποκτήσουν κάποιο τέτοιο πτυχίο παρόλο το γεγονός ότι οι οχτώ από τους δέκα δεν γνώριζαν να μας ονομάσουν κάποιο πτυχίο ελεγκτικής πληροφοριακών συστημάτων. Μάλιστα πέντε εκ των οχτώ δεν γνώριζαν το ISACA (Information Systems Audit and Control Association) και πόσο μάλλον τα πιστοποιητικά που παρέχει. Παρακάτω παρατίθεται ο πίνακας με μερικά εκ των πιστοποιητικών ελεγκτικής πληροφοριακών συστημάτων.

Φορέας	Τίτλος Πιστοποιητικού
<p style="text-align: center;">ISACA (Information Systems Audit and Control Association)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ CISA (Certified Information System Auditor) ➤ CISM (Certified Information Security Manager)
<p style="text-align: center;">I.I.A (Institute of Internal Auditors)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ CIA (Certified Internal Auditor)
<p style="text-align: center;">I.S.C. (Systems Security Consortium)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ CISSP (Certified Information Systems Security Professional)

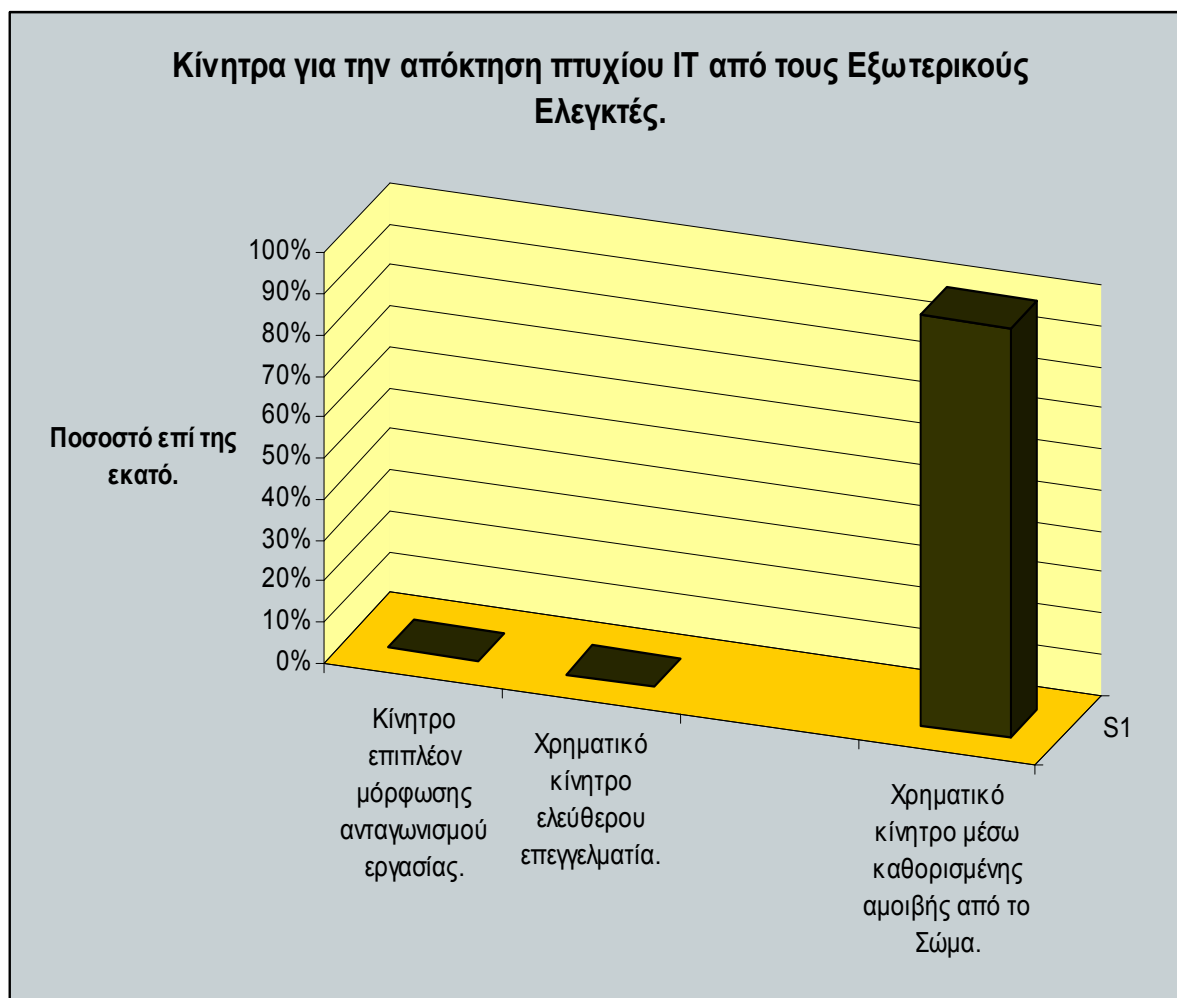
Πίνακας 10.

Όλα αυτά τα πτυχία (τα οποία είναι και τα πιο γνωστά παγκοσμίως) προσφέρονται υπό την έγκριση των :

1. Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών International Federation of Accountants (IFAC),
2. Ινστιτούτο Διοικητικών Λογιστών Institute of Management Accountants (IMA),
3. Εθνική Ένωση Λογιστών National Association of State Boards of Accountancy (NASBA)
4. Αμερικάνικο Ινστιτούτο Πιστοποιημένων Ορκωτών Λογιστών American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)

(Hall Singleton, 2005).

Το σημαντικό όμως ήταν ότι μπορεί κάποιος εκ των εξωτερικών ελεγκτών να μην γνώριζαν να μας πουν έστω και για ένα από τα προηγούμενα πτυχία πάντως ανεξάρτητα από την έρευνα θέλουν, χρειάζονται κάποιο επιπλέον πτυχίο σχετικά με τα πληροφορικά συστήματα. Όπως τόνισαν χαρακτηριστικά και οι δέκα βασικό κίνητρο για μια τέτοια προσπάθεια αποτελεί μόνο το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών και Λογιστών, διότι τις μισθοδοτικές τους απολαβές τις καθορίζει μόνον αυτό. Έκαστη επιχείρηση την οποία ελέγχουν υποχρεούται ανάλογα με το συνολικές ακαθάριστες απολαβές να πληρώνει μηνιαίως τον ή τους εξωτερικούς ελεγκτές της βάση συντελεστών που ορίζει το Σώμα. Έτσι, εφόσον κάποιο τέτοιο πτυχίο δεν αναγνωρίζεται ως επιπλέον προσόν από το σώμα τότε δεν υπάρχει λόγος απόκτησής του. Και όπως επιπλέον τόνισαν καμία επιχείρηση δεν πρόκειται να σε πληρώσει επιπλέον του ποσού που ορίζεται. Μόλις συν τοις άλλοις τους ρωτήσαμε αν υπάρχει ανταγωνισμός ελεγκτών στην αγορά εργασίας μας απάντησαν επειδή το επάγγελμα του ελεγκτή είναι κατά κάποιο τρόπο κλειστό, αν αποκτήσεις γνωριμίες συνεργασίας δεν κινδυνεύεις από κανένα και από τίποτα!

Διάγραμμα 16.

Στο προηγούμενο διάγραμμα απεικονίζεται η απόλυτη άποψη των εξωτερικών ελεγκτών για το γεγονός ότι μοναδικό κίνητρο για τη απόκτηση κάποιου πιστοποιητικού γνώσεων πληροφοριακών συστημάτων αποτελεί η αμοιβή όπως αυτή ορίζεται από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών κι Λογιστών.

Από την άλλη πλευρά οι ερωτηθέντες εσωτερικοί ελεγκτές έθεσαν ως μοναδικό κίνητρο πρόκλησης του ενδιαφέροντος τους προς απόκτηση κάποιου αναγκαίου όπως αυτοί σημείωσαν πιστοποιητικού γνώσεων πληροφοριακών συστημάτων τον ανταγωνισμό όπου επικρατεί στην αγορά εργασίας, διότι όσο περισσότερες γνώσεις έχει κάποιος υποψήφιος εσωτερικής ελεγκτής τόσο πιο πιθανός θεωρείται να προσβληθεί από κάποια εταιρεία. Ο ανταγωνισμός είναι ο ίδιος με τις υπόλοιπες

εργασίες και ουδεμία σχέση δεν έχει με το πώς είναι διαμορφωμένη η ζήτηση και η προσφορά εργασίας των εξωτερικών ελεγκτών.

Διάγραμμα 17.

Επιπλέον τόνισαν ότι σίγουρα και οι ίδιοι θα επιθυμούσαν να έχουν ως μοναδικό κίνητρο τις επιπλέον αμοιβές που τυχόν θα αναγνώριζε το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών και Λογιστών με την απόκτηση κάποιου πιστοποιητικού πληροφοριακών συστημάτων αλλά δεν βρίσκονται στην πλεονεκτική θέση των εξωτερικών ελεγκτών. Συνεπώς θα κλείναμε την ανάλυση της ερώτησης αυτής λέγοντας ότι ίσως θα έπρεπε κατά κάποιο τρόπο εφόσον επιθυμούμε και εμείς να τοποθετηθούν οι εξωτερικοί μας ελεγκτές σε ισάξια θέση με αυτή των εξωτερικών ελεγκτών των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής είτε να ελευθερωθεί περισσότερο η ανταγωνιστικότητα των προσόντων των εξωτερικών ελεγκτών είτε να συμβαδίσει το Σώμα Ορκωτών Λογιστών και Ελεγκτών με αυτό της Αμερικής έστω και σε κάποια βασικά του σημεία.

Επίλογος

Εν κατακλείδι, στην προηγούμενη εργασία επιδιώξαμε να εξετάσουμε τις επιδράσεις των πληροφοριακών συστημάτων στην ελεγκτική δεδομένου ότι παγκοσμίως οι επιχειρήσεις εξαρτώνται σχεδόν απόλυτα από τη χρήση των πληροφοριακών συστημάτων για το πέρας και τη καταγραφή των οικονομικών τους συναλλαγών. Όχι βέβαια άσκοπα και τυχαία διότι θα λέγαμε εν συντομία ότι τα πληροφοριακά συστήματα συντελούν αποφασιστικά στην συντονισμένη οργάνωση και διοίκηση κάθε επιχείρησης και οργανισμού. Αυτό επιπλέον έρχεται να τροφοδοτήσει και η αύξηση των ηλεκτρονικών επιχειρήσεων οι οποίες όλο και πιο έντονα κάνουν την εμφάνισή τους στην Ελλάδα, με σημαντικό βαθμό ανταπόκρισης από τους καταναλωτές (Abu Musa, 2004). Όπως συμβαίνει σε όλους τους τομείς των οικονομιών έτσι και στο τομέα της ελεγκτικής τα πληροφοριακά συστήματα έχουν λόγω της διείσδυσης τους σημαντικές επιδράσεις. Αυτό ισοδύναμα σημαίνει ότι όπως ακριβώς όλοι οι τομείς έχουν εξελιχθεί λόγω των πληροφοριακών συστημάτων έτσι ακριβώς θα πρέπει να εξελιχθεί και η ελεγκτική. όπως εξετάσαμε παραπάνω αυτό ακριβώς είναι που φαίνεται και στην ελεγκτική των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Αυτό ακριβώς ήταν και το προσδοκώμενο και για τη χώρα μας.

Δυστυχώς όμως, στην Ελλάδα έπειτα από έρευνα όπου διεξήγαμε δεν διαπιστώσαμε ακριβώς το αναμενόμενο. Εις αντίθεση όπως κι καταλήξαμε οι έλληνες ελεγκτές βρίσκονται πολύ μακριά από τους αμερικάνους, πολύ μακριά από τις εξελίξεις και βελτιώσεις όπου εισήγαγαν στην ελεγκτική τα πληροφοριακά συστήματα. Σε αυτό όπως φαίνεται και από την έρευνα βασικός υπαίτιος είναι η ελληνική νοοτροπία διότι ενώ υπάρχουν οι προϋποθέσεις εξέλιξης, αποφεύγεται η εφαρμογή τους. Προτού τη διεξαγωγή της έρευνας μας, στηριζόμενοι απλά στη βιβλιογραφία επιδιώκαμε όλα αυτά τα οποία μελετούσαμε να τα δούμε και στην πράξη η οποία ήταν εξ ολοκλήρου απογοητευτική διότι:

1. Οι έλληνες εξωτερικοί ελεγκτές βρίσκονται πολύ μακριά των εξελίξεων των πληροφοριακών συστημάτων. Θα λέγαμε ότι ούτε καν τις γνωρίζουν όπως θα όφειλαν.
2. Από την άλλη πλευρά οι έλληνες εσωτερικοί ελεγκτές επιδιώκουν να ενστερνιστούν των εξελίξεων των πληροφοριακών συστημάτων αλλά αυτό

δεν βρίσκει καμία απήχηση στη συνεργασία τους με τους εξωτερικούς ελεγκτές.

3. Οι εξωτερικοί ελεγκτές θα λέγαμε ότι έχουν βολευτεί στις ελεγκτικές μεθόδους όπου ακολουθούν όλα αυτά τα χρόνια αδιαφορώντας προς οποιονδήποτε εξέλιξη.
4. Σημαντικότερη αιτία στασιμότητας του ελεγκτικού επαγγέλματος αποτελεί το Ελληνικό Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών και Λογιστών διότι από την πλευρά του δεν εισάγεται η εξέλιξη των πληροφοριακών συστημάτων στο επάγγελμα της ελεγκτικής.
5. Η ελληνική νοοτροπία έχει συμβάλει στο γεγονός ότι οι έλληνες εξωτερικοί ελεγκτές αναγνωρίζουν ως μοναδικό κίνητρο εξέλιξης του επιπέδου των γνώσεων τους τη χρηματική ανταμοιβή αδιαφορώντας των βελτιώσεων όπου επιφέρουν στη διεξαγωγή των εργασιών τους τα πληροφοριακά συστήματα.

Αυτά δυστυχώς είναι μερικά από τα συμπεράσματα που θα λέγαμε ότι χαρακτηρίζουν τον τομέα της ελεγκτικής στην Ελλάδα. Μπορεί να είναι ένας πολύ αξιόλογος τομέας από την άποψη του ότι συμβάλλει αποφασίστηκα στη διώξει των οικονομικών παρανομιών δεν προτρέπει όμως στο βαθμό στον οποίο εξελίσσονται οι οικονομικές ατασθαλίες και αυτοί που τις διεξάγουμε. Αυτό θα λέγαμε ότι δεν είναι ευθύνη μόνο των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών αλλά γενικότερα πολλών άλλων τομέων της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Όπως φαίνεται και παραπάνω η ίσως μοναδική λύση θα λέγαμε ότι εντοπίζεται στο Σώμα των Ορκωτών Λογιστών και Ελεγκτών διότι από εκεί πηγάζουν όλες οι υποχρεώσεις των εξωτερικών ελεγκτών, οι οποίοι με τη σειρά τους επηρεάζουν εν γένει το βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών ελεγκτών. Πρέπει να σημειώσουμε κλείνοντας ότι ελπίζουμε σε αυτή τη εξέλιξη του Σώματος των Ορκωτών Λογιστών και Ελεγκτών διότι ως τελική απόρροια θα αντιμετωπίσουμε ή την αύξηση των ατασθαλιών στις οικονομικές συναλλαγές της Ελλάδας ή την μείωση των ελλήνων επαγγελματιών ελεγκτών λόγω της αυξημένης χρήσης αλλοδαπών ελεγκτών διότι δεν πρέπει να λησμονούμε το γεγονός ότι πολλές ξένες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και επιδιώκουν την διαφάνεια των χρηματοοικονομικών τους πληροφοριών προς οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω για τις πολύτιμες βοήθειες τα παρακάτω άτομα, έκαστο για ξεχωριστό λόγο. Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω το Μοναχό – Ηγούμενο της Ιερής Μονής του Οσίου Φιλοθέου του Αγίου Όρους για την πολύτιμη βοήθεια και ηθική υποστήριξη που μου δείχνει όλα αυτά τα χρόνια στο πέρας των σπουδών μου. Έπειτα τον καθηγητή κύριο Οικονομίδα Αναστάσιο για την συνεργασία μας στο πέρας της συγκεκριμένης διπλωματικής καθώς επίσης και τον κύριο Θεοφάνη Καραγιώργο για την πολύ απαραίτητη βοήθεια του στο πέρας της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας, η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και επιτελική όσον αφορά το πρόβλημα όπου αντιμετώπισα στην εύρεση εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών προς συνέντευξη. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον διδακτορικό φοιτητή Γκοτζαμάνη Ευάγγελο για τις πολύτιμες συμβουλές του στο πέρας τις διπλωματικής μου εργασίας. Τέλος, θα ήθελα την οικογένεια μου η οποία και συντέλεσε καθοριστικά στη διεξαγωγή των σπουδών μου όλα αυτά τα χρόνια όπου και με στήριζε σε σημαντικό βαθμό οικονομικά, ηθικά και ψυχολογικά όλες τις δύσκολες στιγμές μου. Με ιδιαίτερη ευχαρίστηση θα ήθελα να αφιερώσω τη συγκεκριμένη διπλωματική μου εργασία στον πατέρα μου, ο οποίος παρόλο τη θέληση του για μόρφωση δεν κατάφερε λόγω δύσκολων συνθηκών να το επιτύχει και πάντα στήριζε τις επιλογές μου.

Πηγές

- 1) Ahmand A and Musa Abu, 2004, “Auditing E-business: New Challenges for external Auditors”, *Journal of American Academy of Business*, Cambridge, Vol.4, pp 28-41.
- 2) Angeles Rebecca, 2001, “Creating a digital marketplace presence: lessons in extranet implementation”, *Electronic Network*, Vol.11, No 2, pp 167-184.
- 3) Braun Robert and Harold Davis, 2003 “Computer – assisted audit tools and techniques: analysis and perspectives”, *Emerald*, Vol.18/9 pp 725-731.
- 4) Baganoff Nancy, Bryant Stephanie and Hunton James, 2003, “Core Concepts of “Information Technology Auditing”.
- 5) Borthick Faye and Kiger Jack, 2003 “Design audit procedures when evidence is electronic: The case of e-ticket travel revenue”, *Issues in Accounting Education*, Vol.18, No 3, pp 275- 290.
- 6) Bontis Nick, Fearon Michael and Hishon Marissa, 2003 “The e-flow audit: an evaluation of knowledge flow within and outside a high-tech firm”, *Journal of Knowledge Management*, Vol.7, No1, pp 6-19.
- 7) Burr Tom, Gandara Michael and Robinson Kathy, 2002 “E-commerce: Auditing the rage”, *The Internal Auditor*, Vol.5, pp 49-53.
- 8) Casey Bernadette, 2006, “Retailers finding their place in cyberspace”, *America’s Network*, pp68.
- 9) Champlain Jack, 2004, “Information Technology Control and Audit”, 2nd edition.
- 10) Combs Gary and Sharifi Mohsen, 2004 “Utilization of generalized audit software in an information systems auditing course”, *Information Systems Audit and Control Association*, Vol.6.
- 11) Coulter John and Vogel Thomas, 2004 “Assessing financial performance and risks in the e-commerce industry”, *Issues in Accounting Education*, Vol.19, No4, pp567-582.
- 12) Douglas Stein, Arunachalam Vairam and Rittenberg Larry, 2001, “Electronic commerce system sophistication and the audit process: Insights from IT auditors”, Vol. 1.
- 13) Frederic Gallegos and Hall Singleton, 2005, “Information Technology and assurance”, 2nd edition.
- 14) Gonzales Carol, Senft Sandra and Manson Daniel, 2003, “Auditing Information Systems” 2nd edition.
- 15) Harkness Michael and Green Patrick, 2004 “E- commerce impact on audit practices”, *Internal Auditing*, Vol9, pp28-36.
- 16) ISACA, 2006, “Audit Evidence “, Document S14.
- 17) ISACA, 2006, “Continues Auditing: Is it fantasy or reality;”, *ISACA Standard Board*.
- 18) Jagdish Pathak, 2004 “IT auditing and Cyber commerce”, *ISACA*, Vol.6.
- 19) Karageorgos Georgios, 2004, “E-Business in Greek enterprises”, *Sepe news English Edition p.p. 22-25*.
- 20) Loed Larry, 2003, “Secure Electronic Transactions”.
- 21) Lehmann Conni, Duffie Steve, Runyan Bruce and Smith Murphy, 2003, “Web assurance services: What internal auditors need to know”, *Internal Auditing*, Vol.17, pp 17- 23.
- 22) Loukis Euripidis and Spinellis Diomidis, 2001 “Information systems security in the Greek public sector”, *Emerald*, 9/1, pp21- 31.

- 23) Olden Eric, 2000, "Playing IT safe", America's Network, pp 64-68.
- 24) Ryan David, 2005, "The future of managing electronic records", *Emerald*, Vol. 15, No 3, pp 128-130.
- 25) Salender Elizabeth, , 2006, "Are you audit ready;," *Associations Now*, pp59-64.
- 26) Sayana Anantha, 2003, "Using CAATs to support IS audit", *Information Systems Audit and Control Association* Vol.1.
- 27) Seetharaman A., Periyamayagam R. and Senthilvelmurugan M., 2004 "Anatomy of computer accounting frauds", *Emerald*, Vol. 19, pp 1055-1022.
- 28) Shaikh Junaid, 2005, "E-commerce impact: emerging technology – electronic auditing", *Emerald*, Vol.20, No 4, pp 408-421.
- 29) Singleton Tommie, 2006, "Generalized audit software: Effective and efficient tool for today's IT audits", *ISACA*, Vol.2.
- 30) Taylor Mark, England David and Gresty, David, 2001 "Knowledge for Web site development", *MCB University press*, Vol.11, No 5, pp 451-461.
- 31) Yu Chien – Chih, Yu Hung – Chao, Chou Chi – Chum, 2000, "The impacts of electronic commerce on auditing practices: an auditing proces", *International Journal of Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management*, pp195- 216.
- 32) Zhao Ning and Yen David, 2004, "Auditing in the e-commerce era", *Emerald*, Vol. 12 No 5, pp 389-400.
- 33) Συνεντεύξεις 10 εξωτερικών και 10 εσωτερικών ελλήνων ελεγκτών.